

ՄՐՅԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Գ Լ Խ Ա Վ Ո Ր Ք Ա Ր Տ ՈՒ Ղ Ա Ր

Հայաստանի Հանրապետություն, 0010, ք. Երևան, Տիգրան Մեծ 4, հեռ.՝ (+374 60) 830 840, (+374 60) 830 850

Էլ-փոստ՝ info@competition.am, վեբ կայք՝ //www.competition.am

« 13 » 05 20 22թ.

No 001986

«ԷՄ ԷՖ ԷՄ ԳԼՈՐԱԼ ԻՆՎԵՍՏ» ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆԸ

(հասցե՝ Լինդենշտրասսե 16, 6340 Բաար, Շվեյցարիա)

Մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովը (այսուհետ՝ **Հանձնաժողով**) 2022 թվականի մայիսի 10-ին ընդունել է ««Հայբիզնեսբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության և «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության նկատմամբ պատասխանատվության միջոց կիրառելու մասին» թիվ 185-Ա որոշումը (այսուհետ՝ **թիվ 185-Ա որոշում**):

«ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության նկատմամբ թիվ 185-Ա որոշման 3-րդ կետով նշանակվել է 2 125 000 (երկու միլիոն հարյուր քսանհինգ հազար) դրամի չափով տուգանք:

Թիվ 185-Ա որոշման 3-րդ կետով նշանակված տուգանքը մինչև թիվ 185-Ա որոշման անբողոքարկելի դառնալը չվճարելու դեպքում ենթակա է հարկադիր կատարման՝ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» օրենքով սահմանված կարգով:

Թիվ 185-Ա որոշմամբ նշանակված տուգանքը ենթակա է վճարման Հանձնաժողովի 900005024147 հաշվեհամարին:

Միաժամանակ տեղեկացնում ենք, որ Հանձնաժողովի որոշմամբ նշանակված տուգանքի 75 տոկոսը որոշման ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ երկամսյա ժամկետում, վճարելու դեպքում տուգանքի վճարման պարտականությունը համարվում է պատշաճ կատարված:

Կից ուղարկվում է թիվ 185-Ա որոշման պատճենը:

Առդիր՝ «36» թերթ:

ՀԱՐԳԱՆՔՈՎ՝

ԱՇՈՏ ՎԱՀԱՆՅԱՆ

Համակենտրոնացումների, պետական օժանդակության և
պետական գնումների վերահսկողության բաժին
Կարարող՝ Աննա Կոստանյան
Հեռ.՝ (+374 60) 830 840 (233)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՐՑԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

10 մայիսի 2022 թվականի թիվ 185-Ա

«ՀԱՅՔԻԶՆԵՍԲԱՆԿ» ՓԱԿ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ «ԷՄ ԷՖ ԷՄ ԳԼՈՐԱԼ ԻՆՎԵՍՏ» ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովը (այսուհետ նաև՝ **Հանձնաժողով**) 2022 թվականի մայիսի 10-ի նիստում, քննարկելով «Հայքիզնեսբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության (այսուհետ նաև՝ **Բանկ**) և «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության (այսուհետ նաև՝ **Ընկերություն**) նկատմամբ պատասխանատվության միջոց կիրառելու մասին հարցը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց

1. Վարույթի ընթացքի հակիրճ նկարագրությունը.

Հանձնաժողովը 2022 թվականի փետրվարի 15-ի ««Հայքիզնեսբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության և «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության կողմից տնտեսական մրցակցության բնագավառում իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ հարուցելու մասին» թիվ 62-Ա որոշմամբ (այսուհետ նաև՝ **Թիվ 62-Ա որոշում**) հարուցել է վարույթ (այսուհետ նաև՝ **Վարույթ**), որի մասին ծանուցել է Բանկին ու Ընկերությանը և տեղեկացրել, որ վերջիններս կարող են երկշաբաթյա ժամկետում Հանձնաժողով ներկայացնել գրավոր դիրքորոշում և այն հիմնավորող նյութեր հարուցված վարույթում քննարկվող հարցերի վերաբերյալ:

Բանկը Հանձնաժողովի Թիվ 62-Ա որոշումը ստացել է 2022 թվականի փետրվարի 22-ին, մինչդեռ վարույթի ընթացքում Բանկը դիրքորոշում չի ներկայացրել:

Ընկերության գրությունը հետ է վերադարձվել Հանձնաժողով 2022 թվականի մարտի 23-ին: Նշված գրությունը 2022 թվականի մարտի 24-ին հրապարակվել է <https://www.azdarar.am> կայքում և Հանձնաժողովի պաշտոնական կայքում՝ ապահովելով Օրենքին համապատասխան գրությունը հասցեատիրոջը պատշաճ հանձնելու կարգը:

2. Վարույթի հարուցման առիթի և հիմքի հակիրճ նկարագրությունը.

Հանձնաժողովի մրցակցության գնահատման և վերահսկողության վարչության համակենտրոնացումների, պետական օժանդակության և պետական գնումների վերահսկողության բաժնի կողմից 2022 թվականի փետրվարի 10-ին ներկայացվել է զեկուցագիր, որում նշվել է, որ Բանկի <http://www.armbusinessbank.am> պաշտոնական էլեկտրոնային կայքում առկա տեղեկություններից պարզ է դարձել, որ 2021 թվականին Բանկում տեղի է ունեցել բաժնետերերի փոփոխություն, մասնավորապես, Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերը ձեռք է բերել Ընկերությունը (այսուհետ նաև՝ **Գործարք**):

Բանկի 2020 թվականի ֆինանսական տարվա ակտիվների արժեքը և հասույթի չափը գերազանցել են Հանձնաժողովի 2021 թվականի նոյեմբերի 9-ի «Հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացումների մասնակիցների ակտիվների և հասույթների չափերը, համակենտրոնացման հայտարարագրման կարգը և հայտարարագրի ձևը սահմանելու և տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի 2016 թվականի դեկտեմբերի 16-ի թիվ 478-Ն որոշումը ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 322-Ն որոշմամբ (այսուհետ նաև՝ **Թիվ 322-Ն որոշում**) սահմանված ակտիվների արժեքը և հասույթի չափը, հետևաբար Ընկերության կողմից Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերի ձեռքբերման գործարքը գրանցելը առերևույթ պարունակում է չհայտարարագրված համակենտրոնացման դրսևորմամբ «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» օրենքի (այսուհետ նաև՝ **Օրենք**) խախտման հատկանիշներ:

3. Վարույթի մասնակիցների դիրքորոշումները.

Հանձնաժողովը մինչև Վարույթի հարուցումը 2022 թվականի հունվարի 25-ի թիվ ԳԳ-157 գրությամբ դիմել է Բանկին՝ Գործարքի վերաբերյալ համապատասխան տեղեկատվություն ստանալու նպատակով:

Բանկը մինչև Վարույթի հարուցումը 2022 թվականի փետրվարի 7-ին Հանձնաժողով ներկայացված գրությամբ հայտնել է հետևյալը.

«Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» օրենքի 18-րդ հոդվածի, «Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկի մասին» օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ը» կետի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկը (այսուհետ նաև՝ **Կենտրոնական բանկ**), որպես ֆինանսական համակարգի կայունությունն ապահովելու գործառույթներով օժտված պետական մարմին, օրենքով լիազորված է գնահատելու գործարքի հնարավոր ազդեցությունը ազատ տնտեսական մրցակցության սահմանափակման տեսանկյունից:

«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի 5-րդ հոդվածի համաձայն՝ վարչարարություն իրականացնելիս վարչական մարմիններին արգելվում է միայն ձևական պահանջների պահպանման նպատակով անձանց ծանրաբեռնել պարտականություններով կամ մերժել նրանց որևէ իրավունք տրամադրելը, եթե նրանց վրա դրված պարտականությունները բովանդակային առումով կատարված են:

Օրենքի 52-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ եթե վարչական ակտ ընդունելու համար անհրաժեշտ է նաև վարչական այլ մարմինների թույլտվությունը կամ համաձայնությունը, ապա դրանք հայցելու և ստանալու համար անհրաժեշտ գործողությունները, ներառյալ՝ լրացուցիչ

փաստաթղթեր հավաքելը, իրականացնում է վարչական վարույթ հարուցած վարչական մարմինը:

Հարկ է նկատել, որ այս համատեքստում Կենտրոնական բանկն ու Հանձնաժողովը ունեն համանման նպատակներ, այն է՝ ազատ տնտեսական մրցակցության ապահովումը:

Այսպիսով, Բանկը կատարել է իր վրա դրված պարտականությունները, այն է՝ օրենքով սահմանված կարգով դիմել է Կենտրոնական բանկ ստանալու վերջինիս նախնական համաձայնությունը՝ Ընկերության կողմից Բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից (100 տոկոս) մասնակցության ձեռքբերման վերաբերյալ: Կենտրոնական բանկը, օրենքով իրեն վերապահված լիազորությունների շրջանակներում, ի թիվս այլ չափորոշիչների, գնահատել է Գործարքի հնարավոր ազդեցությունը ազատ տնտեսական մրցակցության սահմանափակման համատեքստում և տվել է Գործարքի կատարման վերաբերյալ իր նախնական համաձայնությունը: Ըստ այդմ Բանկը ձեռնպահ է մնացել Հանձնաժողովի դիմելուց:

Միաժամանակ նշվել է, որ Բանկը դիմել է Կենտրոնական բանկ, Հանձնաժողովի գրության մասին տեղեկացնելու և վերջինիս դիրքորոշումը ստանալու նպատակով:

Բանկը՝ ի լրումն 2022 թվականի փետրվարի 7-ին ներկայացված գրության, 2022 թվականի փետրվարի 18-ին Հանձնաժողով է ներկայացրել Կենտրոնական բանկի՝ ի դեմս Լիցենզավորման և կորպորատիվ ֆինանսների վարչության պետի 2022 թվականի փետրվարի 16-ին Բանկ ներկայացրած դիրքորոշումը, որով մասնավորապես նշվել է, որ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ տնտեսական մրցակցությանը վերաբերող գործառույթներն իրականացվում են Կենտրոնական բանկի կողմից՝ հանձնաժողովի հետ համագործակցության հիման վրա: Օրենսդրորոշեն նշված համագործակցությունը հիմնված է տեղեկացման, ինչպես նաև տնտեսական մրցակցության ոլորտում կարգավորման միատեսակ մոտեցումների ձևավորման սկզբունքների հիման վրա:

Տնտեսական մրցակցության բնագավառում Կենտրոնական բանկի կողմից վերահսկվող կամ կարգավորվող անձանց նկատմամբ Կենտրոնական բանկի գործառույթները ամրագրված են ինչպես «Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկի մասին», այնպես էլ «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» օրենքներով:

Ավելին, համաձայն Օրենքի 1-ին հոդվածի 4-րդ մասի 3-րդ կետի՝ Հանձնաժողովը ձեռնպահ է մնում տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ բարձրացրած հարցի հետ կապված միջամտությունից, եթե Կենտրոնական բանկը Հանձնաժողովին հիմնավոր կերպով տեղեկացնում է, որ այդ հարցը, օրենքով սահմանված կարգավորման նպատակներից ելնելով, վերապահվում է Կենտրոնական բանկին, և Կենտրոնական բանկն իրականացնում է օրենքով սահմանված գործառույթներ:

Նշվել է, որ Բանկում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերելու կապակցությամբ Կենտրոնական բանկը որևէ ազդակ կամ տեղեկացում չի ստացել Հանձնաժողովից, ինչը իրենց գնահատմամբ պետք է իրականացվեր ՀՀ օրենսդրությամբ ամրագրված համագործակցության շրջանակներում գործելու դեպքում և առնվազն Օրենքի 1-ին հոդվածի 4-րդ մասի 3-րդ կետով սահմանված հիմքերի առկայությունը պարզելու նպատակով:

Միաժամանակ, բանկերի կողմից հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացումները Կենտրոնական բանկը գնահատում է նաև «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» օրենքով սահմանված նշանակալից մասնակցության ձեռքբերմանը նախնական հավանություն տրամադրելու շրջանակներում:

Հաշվի առնելով վերը նշված համգամանքները, համակենտրոնացման առկայությունը որակելու հետ կապված ողջ տեղեկատվությունը Բանկն արդեն իսկ ներկայացրել է Կենտրոնական բանկ, համակենտրոնացման գործարքի համար ստացել է Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնությունը և ելնելով վարչարարության առավելագույնի սկզբունքից՝ Հանձնաժողովին չդիմելու Բանկի գործողությունները ամբողջությամբ իրավաչափ են և լրացուցիչ փաստաթղթեր այլ մարմնի կրկին ներկայացնելու անհրաժեշտությունը բացակայում է:

4. Հանձնաժողովի կողմից պահանջված և ստացված փաստաթղթերը և այլ տեղեկատվությունը.

1) Վարույթի շրջանակներում Կենտրոնական բանկի դիրքորոշումը.

Կենտրոնական բանկը 2022 թվականի փետրվարի 28-ին Հանձնաժողով է ներկայացրել հետևյալ դիրքորոշումը.

Հանձնաժողովը տնտեսական մրցակցության բնագավառում իրավախախտման հիմքով հարուցել է վարույթներ Կենտրոնական բանկի կողմից կարգավորվող և վերահսկվող անձանց նկատմամբ, ինչի առնչությամբ Կենտրոնական բանկին իրենց մտահոգություններն են ներկայացրել ֆինանսական կազմակերպությունները:

Ցանկանում ենք հայտնել նաև մեր դիրքորոշումը Հանձնաժողովի նկարագրված վարքագծի կապակցությամբ առ այն, որ նման վարքագիծը չի համապատասխանում ինչպես «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» և «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» օրենքներով ամրագրված սկզբունքներին, այնպես էլ երկու մարմինների միջև նույն օրենքներով սահմանված համագործակցային հարաբերությունների բնույթին:

Կարծում ենք, որ Հանձնաժողովի կողմից ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ հարուցված վարույթները խնդրահարույց են դրանց իրավաչափության տեսանկյունից: Ընդ որում՝ նման պայմաններում չենք կարող բացառել ֆինանսական կազմակերպությունների (այդ թվում՝ միջազգային ներդրողի) կողմից Հանձնաժողովի հնարավոր որոշումների բողոքարկման հնարավորությունը, որպիսի նախադեպը, մեր գնահատմամբ, բացասաբար կանդրադառնա երկու մարմինների փոխհարաբերությունների վրա՝ հատկապես նկատի ունենալով, որ հարուցված վարույթների շրջանակներում Կենտրոնական բանկի դիրքորոշմանը ծանոթացել է նաև Հանձնաժողովը:

Պետք է նշել, որ հարուցելով վերը նշված վարույթները, Հանձնաժողովը չի պահպանել «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» և «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» օրենքների մի շարք դրույթներ և չի ձեռնարկել անհրաժեշտ քայլեր գործընթացի ողջամտությունն ու արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով: Մասնավորապես, թվարկված օրենքների համապատասխանաբար 7.1 և 1-ին հոդվածները, ի թիվս այլոց, սահմանում են, որ.

- մրցակցության վերաբերյալ խնդիրների (այդ թվում՝ համակենտրոնացման), մասին Հանձնաժողովը տեղեկացնում է Կենտրոնական բանկին,

- Հանձնաժողովը ձեռնպահ է մնում տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ բարձրացրած հարցի հետ կապված որևէ միջամտությունից, եթե Կենտրոնական բանկը Հանձնաժողովին հիմնավոր կերպով տեղեկացնում է, որ այդ հարցը, օրենքով սահմանված կարգավորման նպատակներից ելնելով, վերապահվում է Կենտրոնական բանկին, և Կենտրոնական բանկը իրականացնում է օրենքով սահմանված գործառույթներ,

- Հանձնաժողովը կարող է արտահայտել դիրքորոշում, իսկ **վերջնական որոշումն ընդունում է Կենտրոնական բանկը:**

Հետևաբար, օրենքների դրույթներից միանշանակորեն բխում է, որ վարույթ հարուցելու փոխարեն Հանձնաժողովը պետք է դիմեր Կենտրոնական բանկին, քանի որ Կենտրոնական բանկն է այս դեպքում վերջնական որոշում կայացնող մարմինը:

Առնվազն տարակուսելի է նաև այն հանգամանքը, որ մինչև համապատասխան վարույթի հարուցումը Հանձնաժողովը քայլեր չի ձեռնարկել Օրենքի 1-ին հոդվածի 4-րդ մասի 3-րդ կետով սահմանված հիմքերի առկայությունը պարզելու ուղղությամբ:

Այս դեպքում որոշիչ է նաև այն հանգամանքը, որ բանկերում նշանակալից մասնակցության ձեռքբերման գործարքին նախնական համաձայնության տրամադրման գործառույթը ՀՀ օրենսդրությամբ ամբողջությամբ վերապահված է Կենտրոնական բանկին, ինչի շրջանակում, ի դեպ, Կենտրոնական բանկի կողմից դիտարկվում են նաև ազատ տնտեսական մրցակցության սահմանափակման վերաբերյալ հարցերը: Մասնավորապես, համաձայն «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» օրենքի 18-րդ հոդվածի 2-րդ մասի «գ» պարբերության՝ Կենտրոնական բանկը մերժում է բանկում նշանակալից մասնակցության ձեռքբերման նախնական համաձայնության տրամադրումը, եթե գործարքն ուղղված է կամ հանգեցնում է, կամ կարող է հանգեցնել ազատ տնտեսական մրցակցության սահմանափակմանը:

Իսկ Կենտրոնական բանկը, առաջնորդվելով օրենքով և դիտարկելով նաև տնտեսական մրցակցության հարցերը, իր որոշմամբ տվել է բանկի կապիտալում մասնակցության ձեռքբերման իր համաձայնությունը:

Զուգահեռաբար, նշված համատեքստում պետք է նշել, որ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ Հանձնաժողովի կողմից հարուցված վարույթը խնդրահարույց է նաև «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի 9-րդ հոդվածով սահմանված հիմնարար սկզբունքներից մեկի՝ «առավելագույնի սկզբունքի» տեսանկյունից, ըստ որի՝ վարչական մարմիններն իրավունք չունեն անձանցից պահանջել կատարելու այնպիսի գործողություններ, որոնք արդեն իսկ կատարվել են այդ անձանց կողմից այլ գործողությունների շրջանակում կամ էլ իրենց բովանդակությամբ ներառվում են կամ կարող են ներառվել այդ շրջանակում:

Իսկ եթե ավելի պարզ, ապա տվյալ դեպքում արդեն ունենք Սահմանադրությամբ և օրենքով իրեն տրված մանդատի շրջանակներում հանրային իշխանություն իրականացնող մարմնի՝ Կենտրոնական բանկի իրավաչափ ու ուժի մեջ մտած որոշում, և որևէ այլ պետական

մարմին տնտեսվարող սուբյեկտին, այդ թվում՝ միջազգային ներդրողին, պահանջներ ներկայացնել չի կարող:

Ելնելով վերը նշված հիմնավորումներից՝ գտնում ենք, որ Բանկի և Ընկերության նկատմամբ Հանձնաժողովի կողմից հարուցված վարույթը ենթակա է կարճման «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» օրենքի 66-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով, ինչպես նաև Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին օրենքով սահմանված հիմքով, ինչը կնպաստի երկու մարմինների միջև հետագա արդյունավետ համագործակցային մթնոլորտի ձևավորմանը:

Անկախ Հանձնաժողովի կողմից հարուցված վարույթների ոչ իրավաչափության փաստից՝ անհրաժեշտ ենք համարում ընդգծել, որ սույն դեպքում առհասարակ չի հիմնավորվում, թե ինչպիսի տեղեկությունների հաշվառմամբ և ինչ մեթոդաբանություն է կիրառվել Հանձնաժողովի կողմից ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ համապատասխան վարույթը հարուցելիս՝ հատկապես նկատի ունենալով, որ ՀՀ օրենսդրությամբ Հանձնաժողովը չունի անգամ բանկային գաղտնիք կամ սահմանափակ տեղեկություններ ստանալու իրավունք:

Ավելին, կարծում ենք նաև, որ Հանձնաժողովի 2021 թվականի նոյեմբերի 9-ի թիվ 322-Ն որոշմամբ սահմանված համակենտրոնացումների մասնակիցների ակտիվների և հասույթների չափերը կամ համակենտրոնացման հայտարարագրման կարգը չի նախատեսվել և չի կարող կիրառելի լինել ֆինանսական համակարգի, ֆինանսական ծառայությունների շուկայի ու մասնավորապես բանկերի համար, առնվազն հետևյալ փաստարկներով՝

- կարգով սահմանված չորս միլիարդ դրամի շեմը բանկերի դեպքում հանգեցնում է նրան, որ գործնականում կարող է վերաբերել ցանկացած գործարքին, մինչդեռ ակնհայտ է, որ կարգի տրամաբանությունը դա չի եղել ի սկզբանե,

- տեղեկատվությունը, որը կարգի համաձայն պետք է ներկայացվի հայտարարագրին կից բանկերի դեպքում որևէ կերպ բավարար չէ հիմնավորված ու տրամաբանական որոշում կայացնելու համար:

Միաժամանակ ակնհայտ է նաև, որ անգամ որևէ ապրանքային շուկայի համար որոշված ակտիվների չափը չի կարող կիրառելի լինել բոլոր ապրանքային շուկաների և հատկապես՝ ֆինանսական շուկայի համար:

Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ առաջարկում ենք ձեռնպահ մնալ խնդրահարույց որոշումների կայացումից և գտնում ենք, որ նկարագրված հարցի միակ և ողջամիտ հանգուցալուծումը կարող է տեղի ունենալ ՀՀ օրենսդրորեն ամրագրված սկզբունքների հիման վրա:

2) «Հայրիզնեսբանկ» փակ բաժնեպիրական ընկերության մասով.

Բանկը հիմնադրվել է 1991 թվականին, օրենքով սահմանված կարգով տրված լիցենզիայի հիման վրա իրականացնում է բանկային գործունեություն: «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» օրենքի համաձայն՝ բանկային գործունեություն է համարվում ավանդներ ընդունելը կամ ավանդներ ընդունելու առաջարկությամբ հանդես գալը և ավանդն ընդունողի անունից և ռիսկով դրանք տեղաբաշխելը՝ վարկեր, ավանդներ, դեպոզիտներ տրամադրելու և (կամ) ներդրումներ կատարելու միջոցով:

Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիայի DEPEND համակարգում առկա տեղեկությունների համաձայն՝ մինչև 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ի գործարքը Բանկի բաժնետերերն են հանդիսացել ֆիզիկական անձինք Վիտալի Սարգսի Գրիգորյանցը և Արսեն Սեյրանի Միքայելյանը՝ համապատասխանաբար 95 տոկոս և 5 տոկոս բաժնետոմսերով: 2021 թվականի դեկտեմբերի 22-ին կնքվել է բաժնետոմսերի առուվաճառքի պայմանագիր, 2021 թվականի դեկտեմբերի 27-ին՝ արժեթղթերի փոխանցման հանձնարարական, ինչի արդյունքում 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերի սեփականատեր է դարձել Ընկերությունը:

Բանկի ակտիվների արժեքը 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել է 847 795 743,0 հազ. դրամ, իսկ տոկոսային եկամուտը՝ 54 099 796,0 հազ. դրամ:

3) «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության մասով.

Ընկերությունը գրանցված է Շվեյցարիայում, հասցեն՝ Լինդենշտրասսե 16, 6340 Բաար: Վարույթի շրջանակներում Հանձնաժողովը 2022 թվականի փետրվարի 18-ի թիվ ԳԳ-336 գրությամբ նշված հասցեով դիմել է Ընկերությանը՝ հետևյալ տեղեկատվությունը Հանձնաժողովին տրամադրելու նպատակով.

1. Ընկերության կողմից Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերի առուվաճառքի պայմանագրի պատճենը,

2. Բանկի և Ընկերության միջև մինչև 2021 թվականի գործարքը Օրենքի 4-րդ հոդվածի համաձայն անձանց խմբի հատկանիշների առկայության դեպքում՝ անձանց խմբի հատկանիշները հավաստող փաստաթղթերը,

3. Ընկերության կանոնադրական կապիտալում մասնակցություն ունեցող անձանց ցանկը, մասնակցության չափը՝ տոկոսով, Ընկերության իրական սեփականատերերի (վերջնական շահառու հանդիսացող ֆիզիկական անձանց) վերաբերյալ տեղեկատվություն՝ անուղղակի մասնակցություն ունենալու դեպքում նշելով մասնակցության չափը տոկոսով,

4. Ընկերության և Օրենքի 4-րդ հոդվածով Ընկերության հետ անձանց խումբ հանդիսացող իրավաբանական անձանց մասին տեղեկություններ՝ անվանումը, գրանցման տվյալները, գործունեության ոլորտները, գործունեության մանրամասն նկարագրերը,

5. 2021 թվականի գործարքին նախորդող ֆինանսական տարվա՝ 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը և հասույթի չափը՝ կցելով ֆինանսական հաշվետվությունը:

Հանձնաժողովի 2022 թվականի փետրվարի 18-ի թիվ ԳԳ-336 գրությունը հետ է վերադարձվել 2022 թվականի մարտի 23-ին: Նշված գրությունը 2022 թվականի մարտի 24-ին հրապարակվել է <https://www.azdarar.am> կայքում և Հանձնաժողովի պաշտոնական կայքում:

Ընկերության գործունեությունը ներդրումների իրականացումն է՝ Արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության պաշտոնական էլեկտրոնային համակարգում և Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիայի DEPEND համակարգում առկա տեղեկությունների համաձայն՝ Ընկերությունը Հայաստանի

¹ <https://www.northdata.com/MFM+Global+Invest+AG,+Baar/CHE-361.487.621>

Հանրապետությունում գործող այլ տնտեսավարող սուբյեկտների կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալում մասնակցություն չունի:

5. Հանձնաժողովի կողմից իրականացված ուսումնասիրության արդյունքները.

1) Բանկային համակարգում ծառայությունների մատուցման ոլորտ.

Բանկային համակարգում ծառայությունների մատուցման ոլորտն իր մեջ ներառում է ավանդների ընդունման, ինչպես նաև վարկերի, դեպոզիտների տրամադրման, ներդրումների կատարման ենթաօլորտները: «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» օրենքի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող բանկերը, դրանց մասնաճյուղերը, օրենքներով և այլ իրավական ակտերով սահմանված կարգով կարող են՝

1) ընդունել ցպահանջ և ժամկետային ավանդներ.

2) տրամադրել առևտրային և սպառողական վարկեր, այդ թվում՝ տալ հիփոթեքային վարկեր, իրականացնել պարտքի կամ առևտրային գործարքների ֆինանսավորում, ֆակտորինգ.

3) տրամադրել բանկային երաշխիքներ և ակրեդիտիվներ (վարկային նամակներ).

4) բացել և վարել հաշիվներ, այդ թվում՝ այլ բանկերի թղթակցային հաշիվներ.

5) մատուցել այլ վճարահաշվարկային ծառայություններ և (կամ) այլ կերպ սպասարկել հաճախորդների հաշիվները.

6) թողարկել, գնել (զեղչել), վաճառել և սպասարկել արժեթղթեր, նման այլ գործառնություններ կատարել.

7) ինվեստիցիոն (ներդրումային) և բաժանորդագրական գործունեություն իրականացնել.

8) օրենքով սահմանված պահանջները բավարարելու դեպքում իրականացնել ներդրումային ֆոնդի (ներառյալ՝ կենսաթոշակային ֆոնդի) պահառության գործունեություն.

9) մատուցել ֆինանսական գործակալի (ներկայացուցչի) ծառայություններ, կառավարել այլ անձանց արժեթղթերն ու ներդրումները (հավատարմագրային (լիազորագրային) կառավարում).

10) գնել, վաճառել և կառավարել բանկային ոսկի և ստանդարտացված ծուլակտորներ և հուշադրամ.

11) գնել և վաճառել (փոխանակել) արտարժույթ, այդ թվում՝ կնքել դրամի և արտարժույթի ֆյուչերսներ, օպցիոններ և նման այլ գործարքներ.

12) իրականացնել ֆինանսական վարձակալություն (լիզինգ).

13) ի պահ ընդունել թանկարժեք մետաղներ, քարտեր, ոսկերչական իրեր, արժեթղթեր, փաստաթղթեր և այլ արժեքներ.

14) մատուցել ֆինանսական և ինվեստիցիոն խորհրդատվություն.

15) ստեղծել և սպասարկել հաճախորդների վարկարժանության տեղեկատվական համակարգ, իրականացնել պարտքերի ետ ստացման գործունեություն.

16) իրացնել ապահովագրական վկայագրեր և (կամ) պայմանագրեր, օրենքով սահմանված կարգով իրականացնել ապահովագրական գործակալի գործառնություններ.

17) իրականացնել «Կուտակային կենսաթոշակների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված հաշվի օպերատորի գործառնություններ:

Բանկային համակարգում ծառայությունների մատուցման ենթաոլորտներն իրենց հերթին կարող են տարանջատվել մի շարք ապրանքային շուկաների: Օրինակ՝ վարկերի տրամադրման ծառայությունների ենթաոլորտն ըստ անհրաժեշտության կարող է տարանջատվել ըստ վարկերի տեսակների՝ առևտրային և սպառողական, այդ թվում՝ հիփոթեքային վարկերի տրամադրման ծառայությունների շուկա:

Հայաստանի Հանրապետությունում բանկային համակարգում գործունեություն են իրականացնում 17 բանկեր, որոնք օրենքով սահմանված կարգով ստացած լիցենզիայի հիման վրա իրականացնում են բանկային գործունեություն:

«Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» օրենքի համաձայն՝ Բանկերը ինտերնետում՝ բանկի տնային էջում հրապարակում են իրենց ֆինանսական հաշվետվությունները:

Բանկերի կողմից հրապարակված ֆինանսական հաշվետվությունների համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության բանկային համակարգում գործունեություն իրականացնող 17 բանկերի ընդհանուր ակտիվների արժեքը 2020 և 2021 թվականներին համապատասխանաբար կազմել է **6 587 316 291 հազ. դրամ** և **7 007 346 358 հազ. դրամ**, իսկ 2020 թվականին բաժնետիրական կապիտալը՝ **479,238,875 հազ. դրամ** (Աղյուսակ 1):

**Աղյուսակ 1. Հայաստանի Հանրապետությունում գործող 17 բանկերի
2020 և 2021 թվականների ընդհանուր ակտիվների և
2020 թվականի բաժնետիրական կապիտալի ծավալները**

Հ/հ	Բանկեր	2020 թվական		2021 թվական		2020 թվական	
		ընդամենը ակտիվներ հազ. դրամ	Մասն. %	ընդամենը ակտիվներ հազ. դրամ	Մասն. %	բաժնետիրական կապիտալ հազ. դրամ	Մասն. %
1	«Ամերիա Բանկ» ՓԲԸ	1,090,762,723	16.6	1,096,387,005	15.6	37,386,880	7.8
2	«Արդշինբանկ» ՓԲԸ	917,050,276	13.9	1,010,410,802	14.4	52,227,200	10.9
3	«ՀԱՅԲԻՉՆԵՍԲԱՆԿ» ՓԲԸ	847,795,743	12.9	823,133,572	11.7	42,090,187	8.8
4	«Ակբա բանկ» ԲԲԸ	495,631,691	7.5	546,930,535	7.8	30,000,000	6.3
5	«Ինեկոբանկ» ՓԲԸ	387,775,479	5.9	426,503,916	6.1	14,545,680	3.0
6	«Արմսվիսբանկ» ՓԲԸ	386,139,335	5.9	398,420,438	5.7	10,000,200	2.1
7	«ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ	333,754,414	5.1	361,638,323	5.2	63,775,674	13.3
8	«Կոնվերս Բանկ» ՓԲԸ	332,436,914	5.0	377,571,800	5.4	19,947,633	4.2
9	«ՀԱՅԷԿՈՆՈՍԲԱՆԿ» ԲԲԸ	320,789,927	4.9	359,864,111	5.1	25,955,663	5.4
10	«ԱՐԱՐԱՏԲԱՆԿ» ԲԲԸ	248,881,437	3.8	268,064,748	3.8	8,803,655	1.8
11	«Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ	238,949,623	3.6	262,017,034	3.7	18,434,350	3.8

12	«Յունիբանկ» ԲԲԸ	238,172,052	3.6	252,823,467	3.6	20,489,653	4.3
13	«ԷՎՈԿԱԲԱՆԿ» ՓԲԸ	201,420,317	3.1	245,714,992	3.5	20,000,000	4.2
14	«Արցախբանկ» ՓԲԸ	190,068,154	2.9	196,981,868	2.8	23,261,150	4.9
15	«ԱյԴԻ Բանկ» ՓԲԸ	176,930,519	2.7	196,534,382	2.8	33,971,850	7.1
16	«ԲԻԲԼՈՍ Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ	103,115,844	1.6	101,174,303	1.4	26,249,100	5.5
17	«Մելլաթ Բանկ» ՓԲԸ	77,641,843	1.2	83,175,062	1.2	32,100,000	6.7
Ընդամենը		6,587,316,291	100	7,007,346,358	100	479,238,875	100

Ակտիվների ընդհանուր ծավալում 2020 թվականի տվյալներով առաջին երեք ընկերություններն են՝ «Ամերիա Բանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը՝ 17 տոկոս մասնաբաժնով, «Արդշինբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը՝ 14 տոկոս մասնաբաժնով և Բանկը՝ 13 տոկոս մասնաբաժնով, իսկ 2021 թվականի տվյալներով՝ «Ամերիա Բանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը՝ 16 տոկոս մասնաբաժնով, «Արդշինբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը՝ 14 տոկոս մասնաբաժնով և Բանկը՝ 12 տոկոս մասնաբաժնով: Աղյուսակ 1-ից երևում է, որ 2020 թվականին բաժնետիրական կապիտալով առաջին երեք ընկերություններն են՝ «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը՝ 13 տոկոս մասնաբաժնով, «Արդշինբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը՝ 11 տոկոս մասնաբաժնով և Բանկը՝ 9 տոկոս մասնաբաժնով:

Փաստորեն Բանկը վերը նշված ֆինանսական ցուցանիշներով առաջադար եռյակում է:

«Բանկերի կողմից վարկերի տրամադրում» ապրանքային շուկայի հափկորոշումը.

«Բանկերի կողմից վարկերի տրամադրում» ապրանքային շուկայի ապրանքատեսակային սահմանն իր մեջ ներառում է բանկերի կողմից տրամադրված բոլոր տեսակի վարկերը՝ առևտրային և սպառողական, այդ թվում հիփոթեքային վարկերը: Հարկ է նշել, որ բանկերի կողմից տրամադրված վարկերը փոխադարձ փոխարինելի չեն վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրված վարկերին՝ վարկերի տրամադրման տարբեր պայմաններով, հաճախորդների տարբեր խմբերով պայմանավորված, ինչպես նաև լիցենզավորման համապատասխան ռեժիմների և մի շարք այլ գործոնների առկայությամբ:

«Բանկերի կողմից վարկերի տրամադրում» ապրանքային շուկայի աշխարհագրական սահման է դիտարկվել Հայաստանի Հանրապետության ողջ տարածքը, քանի որ նշված ծառայությունների ձեռքբերումը հաճախորդների համար տնտեսապես հնարավոր և նպատակահարմար է Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում:

Աղյուսակ 2. Հայաստանի Հանրապետությունում գործող 17 բանկերի 2020 և 2021 թվականների վարկային պորտֆելների ծավալները

Բանկեր	2020թ. վարկային պորտֆել հազ. դրամ	մասն. %	2021 վարկային պորտֆել հազ. դրամ	մասն. %
1 «Ամերիա Բանկ» ՓԲԸ	696,495,523	17.3	673,086,264	17.0
2 «ՀԱՅԲԻՉՆԵՍԲԱՆԿ» ՓԲԸ	635,054,512	15.8	565,239,862	14.3
3 «Արդշինբանկ» ՓԲԸ	589,146,394	14.6	574,313,994	14.5
4 «Ակրա բանկ» ԲԲԸ	303,018,557	7.5	341,295,078	8.6
5 «Կոնվերս Բանկ» ՓԲԸ	229,595,621	5.7	234,288,706	5.9

6	«Ինեկորբանկ» ՓԲԸ	216,462,240	5.4	221,248,728	5.6
7	«ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ	203,703,726	5.1	211,624,164	5.3
8	«ՀԱՅԷԿՈՆՈՄԲԱՆԿ» ԲԲԸ	193,337,215	4.8	220,889,139	5.6
9	«Յունիբանկ» ԲԲԸ	156,575,090	3.9	135,413,053	3.4
10	«ԱՐԱՐԱՏԲԱՆԿ» ԲԲԸ	148,222,057	3.7	147,786,661	3.7
11	«Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ	143,745,937	3.6	153,634,134	3.9
12	«Արմավիսբանկ» ՓԲԸ	123,498,224	3.1	116,759,510	2.9
13	«Արցախբանկ» ՓԲԸ	118,074,936	2.9	41,363,810	1.0
14	«ԷՎՈԿԱԲԱՆԿ» ՓԲԸ	111,716,348	2.8	139,957,954	3.5
15	«Այդի Բանկ» ՓԲԸ	94,522,560	2.4	117,101,711	3.0
16	«ԲԻԲԼՈՍ Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ	39,321,912	1.0	40,479,645	1.0
17	«Մեյլլաթ Բանկ» ՓԲԸ	19,424,936	0.5	23,638,611	0.6
Ընդամենը		4,021,915,788	100	3,958,121,024	100

Հայաստանի Հանրապետությունում գործող բանկերի 2020 և 2021 թվականների վարկային պորտֆելները համապատասխանաբար կազմել են **4 021 915 788 հազ. դրամ** և **3 958 121 024 հազ. դրամ** (Աղյուսակ 2), ընդ որում 2020 թվականին բանկերի ընդհանուր վարկային պորտֆելը կազմում է ընդհանուր ակտիվների 61,1 տոկոսը, իսկ 2021 թվականին՝ 56,5 տոկոսը:

Հարկ է նկատել, որ 2020 և 2021 թվականներին վարկային պորտֆելով առաջատար երեք ընկերություններն են՝ «Ամերիա Բանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը, Բանկը և «Արդշինբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը: «Ամերիա Բանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության մասնաբաժինը 2020 և 2021 թվականներին կազմել է 17, Բանկի մասնաբաժինը համապատասխանաբար 16 և 14, իսկ «Արդշինբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության մասնաբաժինը՝ 15 տոկոս:

Հանձնաժողովը գնահատել է «Բանկերի կողմից վարկերի տրամադրում» ապրանքային շուկայի կենտրոնացվածության աստիճանը՝ հաշվարկելով առավել լայն տարածում ունեցող ինդեքսները:

Մասնավորապես՝ Հանձնաժողովը գնահատել է ապրանքային շուկայի կենտրոնացվածության աստիճանը շուկայում առավել խոշոր մասնաբաժին ունեցող երեք ընկերությունների մասնաբաժինների հիման վրա CR3՝

$$CR3=S_1+S_2+S_3$$

որտեղ S_1 -ը, S_2 -ը և S_3 -ը համապատասխանաբար շուկայում ամենամեծ մասնաբաժին ունեցող առաջին, երկրորդ և երրորդ ընկերությունների մասնաբաժիններն են:

Հանձնաժողովի կողմից հաշվարկվել է նաև Հերֆինդալ-Հիրշմանի ինդեքսը, որը ապրանքային շուկայի կենտրոնացվածության գնահատման առավել տարածված և ճշգրիտ ցուցանիշներից է: Այս ինդեքսի հիմնական առավելությունն այն է, որ այն շատ զգայուն է շուկայում մասնաբաժինների վերաբաշխման նկատմամբ: Այն, ըստ էության շուկայում գործող բոլոր տնտեսավարող սուբյեկտների մասնաբաժինների քառակուսիների գումարն է՝

$$HHI=S_1^2+S_2^2+S_3^2+...+S_n^2$$

որտեղ S_1 -ը շուկայում ամենամեծ մասնաբաժին ունեցող տնտեսավարող սուբյեկտի մասնաբաժինն է, S_2 -ը երկրորդ մեծ մասնաբաժին ունեցող տնտեսավարող սուբյեկտի

մասնաբաժինը և այսպես շարունակ, մինչև S_n -ը՝ n -րդ մասնաբաժին ունեցող տնտեսավարող սուբյեկտի մասնաբաժինը:

«Բանկերի կողմից վարկերի տրամադրում» ապրանքային շուկայի կենտրոնացվածության մակարդակը բնութագրող գործակիցը՝ CR3²-ն ըստ վարկային պորտֆելի 2020 և 2021 թվականներին կազմել է համապատասխանաբար 48 և 46, իսկ Հերֆինդալ-Հիրշմանի գործակիցը՝ HHI³ համապատասխանաբար կազմել է 1005 և 977: Փաստորեն 2020 թվականի տվյալներով «Բանկերի կողմից վարկերի տրամադրում» ապրանքային շուկայի կենտրոնացվածության մակարդակը եղել է միջին, իսկ 2021 թվականի տվյալներով CR3 գործակցով՝ միջին, իսկ HHI գործակցով՝ ցածր:

Հանձնաժողովը նաև դիտարկել է «Բանկերի կողմից վարկերի տրամադրում» ապրանքային շուկայում Բանկերի կողմից հիփոթեքային վարկերի տրամադրման ծառայությունը:

Այսպես, բանկերի կողմից 2020 թվականին տրամադրված հիփոթեքային վարկերի ընդհանուր ծավալը կազմել է **490 318 059 հազ. դրամ**, իսկ 2021 թվականին՝ **666 013 054 հազ. դրամ** (Աղյուսակ 3):

Աղյուսակ 3. ՀՀ բանկերի կողմից 2020 և 2021 թվականներին տրված հիփոթեքային վարկերի ծավալները

Զ/հ	Բանկեր	2020 թ. Հիփոթեքային վարկեր հազ. դրամ	Մասն. %	2021 թ. Հիփոթեքային վարկեր հազ. դրամ	Մասն. %
1	«Ամերիա Բանկ» ՓԲԸ	116,987,087	23.9	141,193,211	21.2
2	«Արդշինբանկ» ՓԲԸ	62,872,639	12.8	104,066,326	15.6
3	«Կոնվերս Բանկ» ՓԲԸ	49,726,023	10.1	61,916,748	9.3
4	«Ինեկոբանկ» ՓԲԸ	26,972,293	5.5	37,423,000	5.6
5	«Ակրա բանկ» ԲԲԸ	25,028,359	5.1	32,885,091	4.9
6	«ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ	24,095,516	4.9	31,428,908	4.7
7	«ԷՎՈԿԱԲԱՆԿ» ՓԲԸ	23,676,093	4.8	40,749,411	6.1
8	«ՀԱՅԲԻՉՆԵՍԲԱՆԿ» ՓԲԸ	22,999,593	4.7	42,508,513	6.4
9	«Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ	21,344,729	4.4	32,667,214	4.9
10	«ԱՐԱՐԱՏԲԱՆԿ» ԲԲԸ	21,239,448	4.3	22,855,537	3.4
11	«ՀԱՅԷԿՈՆՈՄԲԱՆԿ» ԲԲԸ	19,611,448	4.0	29,187,623	4.4
12	«Այդի Բանկ» ՓԲԸ	16,070,099	3.3	26,041,148	3.9
13	«Արմավիսբանկ» ՓԲԸ	16,053,228	3.3	17,321,347	2.6
14	«ԲԻԲԼՈՍ Բանկ Արմենիա» ՓԲԸ	15,156,700	3.1	16,530,845	2.5

² Երեք ընկերության մասով հաշվարկ կատարելու դեպքում շուկան համարվում է կենտրոնացվածության ցածր մակարդակ ունեցող, եթե $CR3 < 45\%$, կենտրոնացվածության միջին մակարդակ ունեցող, եթե $45\% < CR3 < 70\%$ և կենտրոնացվածության բարձր մակարդակ ունեցող, եթե $CR3 > 70\%$:

³ Այն դեպքում, եթե $HHI < 1000$, ապա շուկան համարվում է ցածր կենտրոնացված, եթե $1000 < HHI < 2000$, ապա շուկան համարվում է միջին կենտրոնացված, իսկ $HHI > 2000$ դեպքում շուկան համարվում է բարձր կենտրոնացված:

15	«Յունիբանկ» ԲԲԸ	10,902,353	2.2	11,261,377	1.7
16	«Արցախբանկ» ՓԲԸ	9,023,057	1.8	8,176,770	1.2
17	«Մելլաթ Բանկ» ՓԲԸ	8,559,394	1.7	9,799,985	1.5
	Ընդամենը	490,318,059	100	666,013,054	100

Աղյուսակ 3-ից երևում է, որ հիփոթեքային վարկերի ընդհանուր ծավալում առաջին երեք տնտեսավարող սուբյեկտներն են՝ «Ամերիա Բանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը, «Արդշինբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը և «Կոնվերս Բանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը: «Ամերիա Բանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության մասնաբաժինը 2020 և 2021 թվականներին համապատասխանաբար կազմել է 24 տոկոս և 21 տոկոս, «Արդշինբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության մասնաբաժինը՝ 13 տոկոս և 16 տոկոս, իսկ «Կոնվերս Բանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության մասնաբաժինը՝ 10 տոկոս և 9 տոկոս: Բանկի մասնաբաժինը համապատասխանաբար կազմել է 5 տոկոս և 6 տոկոս:

Հարկ է նշել, որ 2020 թվականին բանկերի կողմից տրված ընդհանուր հիփոթեքային վարկերը կազմել են ընդհանուր վարկային պորտֆելի 12,2 տոկոսը, իսկ 2021 թվականին՝ 16,8 տոկոսը:

Այսպիսով, Հանձնաժողովի կողմից իրականացված ուսումնասիրության արդյունքներով հարկ է փաստել, որ Բանկն օրենքով սահմանված կարգով տրված լիցենզիայի հիման վրա իրականացնում է բանկային գործունեություն: Բանկային գործունեություն է համարվում՝ ավանդներ ընդունելը կամ ավանդներ ընդունելու առաջարկությամբ հանդես գալը և ավանդն ընդունողի անունից և ռիսկով դրանք տեղաբաշխելը՝ վարկեր, ավանդներ, դեպոզիտներ տրամադրելու և (կամ) ներդրումներ կատարելու միջոցով: Բանկերի ընդհանուր ակտիվների ծավալում Բանկի մասնաբաժինը 2020 և 2021 թվականներին համապատասխանաբար կազմել է 13 տոկոս և 12 տոկոս, բանկերի կողմից վարկերի տրամադրման ծառայությունների ընդհանուր ծավալում Բանկի մասնաբաժինը համապատասխանաբար կազմել է 16 տոկոս և 14 տոկոս, բանկերի կողմից տրամադրված հիփոթեքային վարկերի ընդհանուր ծավալում Բանկի մասնաբաժինը համապատասխանաբար կազմել է 5 տոկոս և 6 տոկոս:

6. Գործի բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննարկման արդյունքում Հանձնաժողովը հաստատված է համարում հետևյալ փաստական հանգամանքները.

1) մինչև Գործարքը Բանկի բաժնետերերն են հանդիսացել Վիտալի Սարգսի Գրիգորյանցը և Արսեն Սեյրանի Միքայելյանը՝ համապատասխանաբար 95 տոկոս և 5 տոկոս բաժնետոմսերով: 2021 թվականի դեկտեմբերի 22-ին բաժնետոմսերի առուվաճառքի պայմանագիրի և 2021 թվականի դեկտեմբերի 27-ին՝ արժեթղթերի փոխանցման հանձնարարականի հիման վրա 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերի սեփականատեր է դարձել Ընկերությունը:

2) Բանկն իրականացնում է բանկային գործունեություն. ավանդների ընդունում կամ հանդես է գալիս ավանդներ ընդունելու առաջարկությամբ և ավանդն ընդունողի անունից և ռիսկով դրանք տեղաբաշխում՝ վարկեր, ավանդներ, դեպոզիտներ տրամադրելու և (կամ) ներդրումներ կատարելու միջոցով:

3) Ընկերությունը գրանցված է Շվեյցարիայում, հիմնական գործունեությունը ներդրումների իրականացումն է:

4) Արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության պաշտոնական էլեկտրոնային համակարգում և Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիայի DEPEND համակարգում առկա տեղեկությունների համաձայն՝ Ընկերությունը Հայաստանի Հանրապետությունում գործող այլ տնտեսավարող սուբյեկտների կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալում մասնակցություն չունի:

5) 2020 թվականի տվյալներով «Բանկերի կողմից վարկերի տրամադրում» ապրանքային շուկայի կենտրոնացվածության մակարդակը եղել է միջին, իսկ 2021 թվականի տվյալներով՝ ցածր: Բանկերի ընդհանուր ակտիվների ծավալում Բանկի մասնաբաժինը 2020 և 2021 թվականներին համապատասխանաբար կազմել է 13 տոկոս և 12 տոկոս, բանկերի կողմից վարկերի տրամադրման ծառայությունների ընդհանուր ծավալում Բանկի մասնաբաժինը համապատասխանաբար կազմել է 16 տոկոս և 14 տոկոս, բանկերի կողմից տրամադրված հիփոթեքային վարկերի ընդհանուր ծավալում Բանկի մասնաբաժինը համապատասխանաբար կազմել է 5 տոկոս և 6 տոկոս:

6) Գործարքին նախորդող տարվա՝ 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Բանկի ակտիվների արժեքը կազմել է 847 795 743,0 հազ. դրամ, իսկ տոկոսային եկամուտը՝ 54 099 796,0 հազ. դրամ:

7) Բանկի ակտիվների արժեքը և տոկոսային եկամուտը գործարքին նախորդող վերջին ֆինանսական տարում՝ 2020 թվականին, գերազանցել է Հանձնաժողովի 2021 թվականի նոյեմբերի 9-ի թիվ 322-Ն որոշմամբ սահմանված ակտիվների արժեքը և հասույթի չափը:

8) Ընկերության կողմից Բանկի կանոնադրական կապիտալի 100 տոկոս բաժնետոմսերի ձեռքբերման գործարքը Օրենքով սահմանված կարգով Հանձնաժողով չի հայտարարագրվել:

9) Համակենտրոնացման մասնակիցները գիտեին կամ առնվազն պետք է իմանային համակենտրոնացումը Հանձնաժողով հայտարարագրելու պարտականության մասին:

10) Բանկը և Ընկերությունը օրենքով սահմանված կարգով դիմել են Կենտրոնական բանկ ստանալու վերջինիս նախնական համաձայնությունը: Կենտրոնական բանկը նախնական համաձայնություն տալուց առաջ չի դիմել Հանձնաժողովին:

11) 2019 թվականին դիմում և համակենտրոնացման հայտարարագրեր են ներկայացրել ֆինանսական ոլորտում գործունեություն իրականացնող «Ինեկոբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը («Ինեկոբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության և ֆիզիկական անձինք Ավետիս Յուլակի Բալոյանի ու Կարեն Գառնիկի Սաֆարյանի համակենտրոնացում), «Կապիտալ Ինվեստմենթս» փակ բաժնետիրական և «ԱՐՄԵՆԲՐՈԿ» բաց բաժնետիրական ընկերությունները, «Ռուզոսստրախ-Արմենիա» ապահովագրական փակ բաժնետիրական և «Ավոդոկա Հոլդինգս Լիմիթեդ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունները: Հանձնաժողովը վերը նշված համակենտրոնացումների գնահատման վարույթների արդյունքում ընդունել է համապատասխան որոշումներ:

7. Վարույթի փաստական հանգամանքների և վերաբերելի իրավական նորմերի ուսումնասիրության և վերլուծության արդյունքում Հանձնաժողովը եզրահանգում է հետևյալին.

1) «Հայքիզներանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության և «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության կողմից իրավախախտում կատարված լինելու հարցի կապակցությամբ.

Սույն գործի շրջանակներում Գործարքի վերաբերյալ Բանկի և Կենտրոնական բանկի կողմից մասնավորապես ներկայացվել են հետևյալ դիրքորոշումները.

1. Բանկերում նշանակալից մասնակցության ձեռքբերման գործարքին նախնական համաձայնության տրամադրման գործառույթը ՀՀ օրենսդրությամբ ամբողջությամբ վերապահված է Կենտրոնական բանկին: Բանկը կատարել է իր վրա դրված պարտականությունները, այն է՝ դիմել է Կենտրոնական բանկ՝ ստանալու վերջինիս նախնական համաձայնությունը: Կենտրոնական բանկը՝ ազատ տնտեսական մրցակցության սահմանափակման համատեքստում տվել է Գործարքի կատարման վերաբերյալ իր նախնական համաձայնությունը: Ըստ այդմ Բանկը ձեռնպահ է մնացել Հանձնաժողով դիմելուց:

2. Կենտրոնական բանկն ու Հանձնաժողովը ունեն համանման նպատակներ, այն է՝ ազատ տնտեսական մրցակցության ապահովումը, տնտեսական մրցակցության սահմանափակման տեսանկյունից գործարքի հնարավոր ազդեցության գնահատումը: Վարչարարության առավելագույնի սկզբունքից ելնելով՝ Հանձնաժողովին չդիմելու Բանկի և Ընկերության գործողություններն ամբողջությամբ իրավաչափ են և լրացուցիչ փաստաթղթեր Հանձնաժողով կրկին ներկայացնելու անհրաժեշտությունը բացակայում է: Միաժամանակ, Հանձնաժողովի թիվ 322-Ն որոշմամբ սահմանված շեմերը չեն նախատեսվել և չեն կարող կիրառելի լինել ֆինանսական համակարգի, ֆինանսական ծառայությունների շուկայի ու մասնավորապես բանկերի համար: ՀՀ օրենսդրությամբ Հանձնաժողովը չունի անգամ բանկային գաղտնիք կամ սահմանափակ տեղեկություններ ստանալու իրավունք:

3. Հանձնաժողովը ձեռնպահ է մնում տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ բարձրացրած հարցի հետ կապված միջամտությունից, եթե Կենտրոնական բանկը Հանձնաժողովին հիմնավոր կերպով տեղեկացնում է, որ այդ հարցը, օրենքով սահմանված կարգավորման նպատակներից ելնելով, վերապահվում է Կենտրոնական բանկին, և Կենտրոնական բանկն իրականացնում է օրենքով սահմանված գործառույթներ: Հանձնաժողովը կարող է արտահայտել դիրքորոշում, իսկ վերջնական որոշումն ընդունում է Կենտրոնական բանկը: Բանկում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերելու կապակցությամբ Կենտրոնական բանկը որևէ ազդակ կամ տեղեկացում չի ստացել Հանձնաժողովից:

4. Բանկի և Ընկերության նկատմամբ Հանձնաժողովի կողմից հարուցված վարույթները ենթակա են կարճման:

Բանկի ու Կենտրոնական բանկի կողմից ներկայացված դիրքորոշումների համատեքստում հարկ է պարզաբանել հետևյալ հարցադրումները.

1. Արդյո՞ք Կենտրոնական բանկի կողմից կարգավորվող կամ վերահսկվող անձինք ունեն Հանձնաժողով համակենտրոնացումը հայտարարագրելու պարտականություն:

2. Արդյո՞ք Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնությունը դադարեցնում է Հանձնաժողով համակենտրոնացումը հայտարարագրելու պարտականությունը:

3. Ինչպե՞ս է դրսևորվում Հանձնաժողովի և Կենտրոնական բանկի միջև համագործակցությունը համակենտրոնացման վերաբերյալ գործերով:

4. Ո՞րն է չհայտարարագրված համակենտրոնացումը և դրա հետևանքը:

5. Արդյո՞ք դատարաններից բացի որևէ այլ մարմին կարող է գնահատել Հանձնաժողովի գործունեության իրավաչափությունը:

Առաջին հարցադրման կապակցությամբ.

Օրենքի 68-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ համակենտրոնացման հայտարարագրումն իրականացվում է համակենտրոնացման հետևանքով մրցակցային իրավիճակը գնահատելու, մրցակցության կանխման, սահմանափակման, արգելման, համապատասխան ապրանքային շուկայում այլ կերպ տնտեսական մրցակցության սահմանափակման հնարավորություն բացահայտելու կամ կանխատեսելու կամ գերիշխող դիրքի հանգեցման կամ սպառողների շահերի հնարավոր վնասման հարցը պարզելու նպատակներով:

Օրենքի 13-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ տնտեսավարող սուբյեկտների համակենտրոնացում է համարվում՝

1) Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված տնտեսավարող սուբյեկտների միացումը.

2) Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված տնտեսավարող սուբյեկտների միաձուլումը.

3) տնտեսավարող սուբյեկտի կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված այլ տնտեսավարող սուբյեկտի ակտիվների ձեռքբերումը, եթե դրանց արժեքն ինքնին կամ գործարքին նախորդող վերջին երեք տարվա ընթացքում տվյալ տնտեսավարող սուբյեկտից ձեռք բերված ակտիվների հետ միասին կազմում է համակենտրոնացման հայտարարագիր ներկայացնելու պահի դրությամբ ակտիվն իրացնող տնտեսավարող սուբյեկտի ակտիվների արժեքի 20 տոկոսը կամ ավելին.

4) տնտեսավարող սուբյեկտի կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված այլ տնտեսավարող սուբյեկտի փայաբաժնի ձեռքբերումը, եթե դա ինքնին կազմում է այդ տնտեսավարող սուբյեկտի կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալի առնվազն 20 տոկոսը կամ եթե ձեռք բերողին արդեն իսկ պատկանող փայաբաժնի հետ կազմում է այդ տնտեսավարող սուբյեկտի կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալի առնվազն 20 տոկոսը.

5) մտավոր սեփականության օբյեկտի, այդ թվում՝ անհատականացման միջոցի օգտագործման իրավունքի ձեռքբերումը, որի հետևանքով տնտեսավարող սուբյեկտը կարող է ազդեցություն ձեռք բերել Հայաստանի Հանրապետությունում որևէ ապրանքային շուկայում մրցակցային իրավիճակի վրա.

6) տնտեսավարող սուբյեկտների ցանկացած գործարք, գործողություն, վերակազմակերպում կամ վարքագիծ, որի շնորհիվ տնտեսավարող սուբյեկտն ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն կարող է ազդել այլ տնտեսավարող սուբյեկտի որոշումների կայացման կամ մրցունակության վրա կամ կարող է ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն ազդել մեկ ուրիշի որոշումների կայացման կամ մրցունակության վրա կամ կարող է ազդեցություն ձեռք բերել Հայաստանի Հանրապետությունում որևէ ապրանքային շուկայում մրցակցային իրավիճակի վրա.

7) մեկից ավելի տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում այնպիսի իրավաբանական անձի հիմնադրումը, որը գործելու է որպես ինքնուրույն տնտեսավարող սուբյեկտ:

Օրենքի 13-րդ հոդվածի 9-րդ մասի համաձայն՝ համակենտրոնացում չեն համարվում՝

1) տնտեսավարող սուբյեկտների՝ սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված վերակազմակերպումները, գործողությունները կամ գործարքները, որոնք տեղի են ունենում սույն օրենքի 4-րդ հոդվածի համաձայն անձանց խումբ հանդիսացող տնտեսավարող սուբյեկտների միջև, բացառությամբ սույն օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ և 9-րդ կետերով նախատեսված դեպքերի, եթե պահպանվել են սույն օրենքի 14-րդ հոդվածի պայմանները.

2) ֆոնդային բորսաներում ցուցակված արժեթղթերի ձեռքբերման վերաբերյալ գործարքները.

3) դատական ակտի հիման վրա իրականացվող աճուրդների միջոցով կնքված գործարքները.

4) ժառանգության ընդունումը:

Նշված նորմերով ուղղակիորեն սահմանված են համակենտրոնացման հայտարարագրման նպատակը, համակենտրոնացման հիմքերը և համակենտրոնացում չհամարվող դեպքերը, որոնցով կանխորոշվում են համակենտրոնացման գնահատման վարույթի շրջանակում քննարկվող հարցերի շրջանակը և համակենտրոնացումը թույլատրելու վերաբերյալ որոշում կայացնելու հիմքերը՝ չնախատեսելով որևէ ոլորտային սահմանափակում կամ առանձնահատկություն:

Այսինքն՝ Օրենքով հստակեցված են այն դեպքերը, որոնք համակենտրոնացում չեն, ուստի բացառություն չհամարվող բոլոր դեպքերը ենթակա են Հանձնաժողով հայտարարագրման:

Այսպիսով, Օրենքով սահմանված համակենտրոնացում չհամարվող բացառությունների մեջ ֆինանսական ոլորտը նշված չէ, ուստի հետևաբար Կենտրոնական բանկի կողմից կարգավորվող կամ վերահսկվող անձինք ունեն Հանձնաժողով համակենտրոնացումը հայտարարագրելու պարտականություն:

Ավելին, Հանձնաժողովը համակենտրոնացման գնահատման վարույթներ իրականացրել է ֆինանսական ոլորտում գործունեություն իրականացնող տնտեսավարող սուբյեկտների մասնակցությամբ՝ վերջիններիս կողմից օրենքով սահմանված կարգով Հանձնաժողով ներկայացրած դիմումների հիման վրա: Օրինակ՝ 2019 թվականին դիմում և համակենտրոնացման հայտարարագրեր են ներկայացրել ֆինանսական ոլորտում գործունեություն իրականացնող «Ինեկոբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը («Ինեկոբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության և ֆիզիկական անձինք Ավետիս Յուլակի Բալոյանի ու Կարեն Գառնիկի Սաֆարյանի համակենտրոնացում), «Կապիտալ Ինվեստմենթս» փակ բաժնետիրական և «ԱՐՄԵՆԲՐՈԿ» բաց բաժնետիրական ընկերությունները, «Ռոսգոսստրախ-Արմենիա» ապահովագրական փակ բաժնետիրական և «Ավոդոկա Հոլդինգս Լիմիթեդ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունները: Հանձնաժողովը վերը

նշված համակենտրոնացումների գնահատման վարույթների արդյունքում ընդունել է համապատասխան որոշումներ:

Երկրորդ հարցադրման կապակցությամբ.

«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ վարչական մարմիններն իրավունք չունեն անձանցից պահանջել կատարելու այնպիսի գործողություններ, որոնք արդեն իսկ կատարվել են այդ անձանց կողմից այլ գործողությունների շրջանակներում կամ էլ իրենց բովանդակությամբ ներառվում են կամ կարող են ներառվել այդ շրջանակներում:

Նշված սկզբունքից բխում է, որ վարչական մարմինն անձից չպետք է պահանջի կատարել որոշակի գործողություններ, եթե դրանք իրենց ծավալով ընդգրկված են արդեն իսկ կատարված գործողությունների մեջ:

Համակենտրոնացումը հայտարարագրելու համար անհրաժեշտ է, որ Հանձնաժողով ներկայացվի Օրենքով և Հանձնաժողովի որոշմամբ սահմանված կարգով դիմում և հայտարարագիր, որում նշվում են համակենտրոնացման ձևը, նպատակը և մասնակիցներից յուրաքանչյուրի համապատասխան տեղեկատվություն: Համակենտրոնացման հայտարարագիր ներկայացնելը ոչ թե Հանձնաժողովի պահանջն է, այլ համակենտրոնացման մասնակցի՝ Օրենքով սահմանված պարտականությունը:

Նշվածի համատեքստում էական են հետևյալ հարցադրումները.

1. Արդյո՞ք Հանձնաժողովի և Կենտրոնական բանկի գործառույթները նույնանում են:

2. Արդյո՞ք համակենտրոնացման հայտարարագիր ներկայացնելը նույնանում է նախնական համաձայնություն ստանալու համար Կենտրոնական բանկ դիմելու գործողության հետ:

3. Արդյո՞ք Հանձնաժողովի կողմից համակենտրոնացման գնահատումը և Կենտրոնական բանկի կողմից նախնական համաձայնություն տալը բովանդակությամբ նույնանում են կամ կարող են ներառվել մեկը մյուսի շրջանակում:

1. Սահմանադրության 122-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների և ազատությունների իրականացումն ապահովելու, ինչպես նաև Սահմանադրությամբ սահմանված հիմնարար նշանակություն ունեցող հանրային շահերի պաշտպանության նպատակով պատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ ընդունված օրենքով կարող են ստեղծվել ինքնավար մարմիններ:

Օրենքի 27-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Հանձնաժողովն ինքնավար մարմին է, որն ապահովում է տնտեսական գործունեության ազատությունը, ազատ տնտեսական մրցակցությունը, բարեխիղճ մրցակցության և ձեռնարկատիրության զարգացման համար անհրաժեշտ միջավայրը և իրականացնում է սպառողների շահերի պաշտպանությունը:

Միաժամանակ, Սահմանադրության 200-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ Կենտրոնական բանկի հիմնական նպատակներն են գների և ֆինանսական կայունության ապահովումը:

«Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկի մասին» օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Կենտրոնական բանկի հիմնական նպատակներն են Հայաստանի Հանրապետությունում գների կայունության և ֆինանսական կայունության ապահովումը:

«Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» օրենքի 5-րդ հոդվածի համաձայն՝ Կենտրոնական բանկի այլ նպատակներն են՝

ա) Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական համակարգի կայունության, իրացվելիության, վճարունակության և բնականոն գործունեության համար անհրաժեշտ պայմաններ ապահովելը.

բ) դրամավարկային, ֆինանսական համակարգի, վճարային հաշվեկշռի, միջազգային ներդրումային դիրքի և արտաքին պարտքի վիճակագրության հավաքագրումը, ամփոփումը և հրապարակումը.

գ) գործուն վճարահաշվարկային համակարգերի ստեղծումն ու զարգացումը.

դ) Հայաստանի Հանրապետության արժույթի թողարկումը, դրամաշրջանառության կազմակերպումը և կարգավորումը.

ե) փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի կազմակերպումն ու կարգավորումը.

զ) արժեթղթերում ներդրողների պաշտպանության, շուկայում արժեթղթերի արդար գնագոյացման համակարգի ձևավորման ու պահպանման, արժեթղթերի արդար, թափանցիկ և վստահելի շուկայի կանոնակարգված և բնականոն գործունեության և զարգացման համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովումը.

է) ֆինանսական համակարգում սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովումը.

ը) ֆինանսական համակարգում ազատ և բարեխիղճ տնտեսական մրցակցության ապահովումը:

Այսպիսով, Հանձնաժողովի գործառույթներն են տնտեսական գործունեության ազատության, ազատ տնտեսական մրցակցության ապահովումը, բարեխիղճ մրցակցության ու ձեռնարկատիրության զարգացման համար անհրաժեշտ միջավայրը ստեղծումը և սպառողների շահերի պաշտպանության իրականացումը: Կենտրոնական բանկի գործառույթները բաժանվում են երկու խմբի՝ հիմնական և այլ: Կենտրոնական բանկի հիմնական գործառույթն է գների և ֆինանսական կայունության ապահովումը: Այսինքն՝ ֆինանսական համակարգում ազատ և բարեխիղճ տնտեսական մրցակցության ապահովումը Կենտրոնական բանկի ստորադասված գործառույթների շարքում է:

2. Օրենքի 68-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ համակենտրոնացման գնահատման վարույթը հարուցվում է սահմանված կարգով դիմումի և հայտարարագրի ներկայացման հիման վրա:

Օրենքի 68-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ համակենտրոնացման հայտարարագրում նշվում է համակենտրոնացման ձևը, նպատակը և մասնակիցներից յուրաքանչյուրի մասին հետևյալ տեղեկատվությունը՝

1) անունը (անվանումը), հաշվառման (գտնվելու) վայրի հասցեն և ծանուցման հասցեն (եթե այն տարբերվում է հաշվառման (գտնվելու) վայրի հասցեից),

2) գործունեության տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունները՝ հայտարարագրմանը նախորդող ֆինանսական տարվա վերջի դրությամբ, իսկ օրենքով սահմանված՝ ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի պարտադիր անցկացման պահանջի առկայության դեպքում՝

նաև դրանց վերաբերյալ աուդիտորական եզրակացությունը: Եթե համակենտրոնացման մասնակիցներից որևէ մեկը փաստացի գործունեությունն սկսել է տվյալ տարում, ապա նրա ֆինանսական հաշվետվությունները և դրանց վերաբերյալ աուդիտորական եզրակացությունը ներկայացվում են հայտարարագրմանը նախորդող ամսվա վերջի դրությամբ: Հանձնաժողովի որոշմամբ նախատեսված դեպքերում տնտեսավարող սուբյեկտի կողմից կարող է ներկայացվել նաև այլ ժամկետի դրությամբ առկա ֆինանսական հաշվետվություն,

3) նախորդ տարվա ընթացքում իրացրած ապրանքների ծավալներն ըստ տեսականու, ինչպես նաև արտադրական կարողությունների, ենթակառուցվածքների նկարագիրը,

4) համակենտրոնացման մասնակիցների հետ անձանց խումբ կազմող բոլոր անձանց շրջանակը, անձանց խումբ հանդիսանալու հիմքերը և ապացույցները,

5) Հանձնաժողովի՝ համակենտրոնացման հայտարարագրման կարգը և հայտարարագրի ձևը հաստատելու մասին որոշմամբ սահմանված այլ փաստաթղթեր և տեղեկատվություն:

Օրենքի 68-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ Համակենտրոնացման հայտարարագրման կարգը և հայտարարագրի ձևը սահմանում է Հանձնաժողովը:

Համակենտրոնացման հայտարարագրման կարգը և հայտարարագրի ձևը սահմանված է Հանձնաժողովի 2021 թվականի նոյեմբերի 9-ի թիվ 322-Ն որոշմամբ:

«Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» օրենքի 18-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ անձը կամ փոխկապակցված անձինք մեկ կամ մի քանի գործարքների հետևանքով բանկի կանոնադրական հիմնադրամում կարող են նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերել միայն Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնությամբ:

Բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերելու նախնական համաձայնությունն ստանալու համար բանկի միջնորդությամբ անձը Կենտրոնական բանկ է ներկայացնում հայտարարություն այն մասին, որ իր մասնակցության միջոցով որևէ այլ անձ ստեղծվող բանկում անուղղակի նշանակալից մասնակցություն ունեցող անձի կարգավիճակ ձեռք չի բերում, հակառակ դեպքում այդ անձը պարտավոր է ներկայացնել նաև անուղղակի նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող անձանց վերաբերյալ Կենտրոնական բանկի սահմանած փաստաթղթերը: Անուղղակի նշանակալից մասնակցի կարգավիճակ ձեռք բերելու համար սույն հոդվածով սահմանված կարգով պահանջվում է Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնությունը:

Բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերելու նախնական համաձայնությունն ստանալու համար բանկի միջնորդությամբ անձը Կենտրոնական բանկ պետք է ներկայացնի նաև ներդրվող միջոցների ծագման օրինականության վերաբերյալ բավարար և ամբողջական հիմնավորումներ (փաստաթղթեր, տեղեկություններ և այլն), ինչպես նաև Կենտրոնական բանկի սահմանած ձևով այն իրավաբանական անձանց վերաբերյալ տվյալները (այդ թվում՝ անվանումը, գտնվելու վայրը, ֆինանսական հաշվետվությունները, տեղեկություններ ղեկավարների մասին, տեղեկություններ նշանակալից մասնակցություն ունեցող անձանց մասին), որոնցում բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող անձը հանդիսանում է նշանակալից մասնակցություն ունեցող անձ:

Բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերելու նախնական համաձայնությունն ստանալու համար բանկի միջնորդությամբ անձի կամ փոխկապակցված անձանց կողմից Կենտրոնական բանկ ներկայացվող սույն մասի երկրորդ և երրորդ պարբերություններով սահմանված փաստաթղթերի և այլ փաստաթղթերի, տեղեկությունների ցանկը, ձևը, դրանց ներկայացման կարգը և պայմանները սահմանում է Կենտրոնական բանկը:

Կենտրոնական բանկը սույն մասով սահմանված կարգով պահանջվող բոլոր փաստաթղթերն ստանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում, քննում է դրանք: Կենտրոնական բանկի կողմից պահանջվող որոշակի փաստեր պարզաբանելու նպատակով մեկամսյա ժամկետը կարող է Կենտրոնական բանկի խորհրդի որոշմամբ կասեցվել: Կենտրոնական բանկի կողմից մեկամսյա ժամկետում դիմումը չմերժելու կամ մեկամսյա ժամկետը կասեցնելու մասին անձին չտեղեկացնելու դեպքում համաձայնությունը համարվում է տրված:

Վկայակոչված կարգավորումներից ուղղակիորեն բխում է, որ տարբեր են Հանձնաժողով համակենտրոնացումը հայտարարգրելու համար և Կենտրոնական բանկ նախնական համաձայնություն տալու համար ներկայացվող փաստաթղթերի բովանդակությունը:

3. Օրենքի 70-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Հանձնաժողովն արգելում է հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացումը, եթե՝

1) Հանձնաժողովի ուսումնասիրությունների արդյունքների համաձայն՝ համակենտրոնացման հետևանքով կանխվելու, սահմանափակվելու, արգելվելու կամ այլ կերպ վատթարանալու է տնտեսական մրցակցությունը համապատասխան ապրանքային շուկայում, կամ

2) Հանձնաժողովի ուսումնասիրությունների արդյունքների համաձայն՝ համակենտրոնացումը հանգեցնելու է գերիշխող դիրքի առաջացմանը կամ ամրապնդմանը, կամ

3) Հանձնաժողովի ուսումնասիրությունների արդյունքների համաձայն՝ համակենտրոնացման հետևանքով վնասվելու են սպառողների շահերը, կամ

4) համակենտրոնացման մասնակիցը չի ներկայացնում համակենտրոնացման ազդեցությունը համապատասխան ապրանքային շուկայում գնահատելու համար Հանձնաժողովի կողմից էական դիտարկվող տեղեկատվություն, և այդ տեղեկատվությունն այլ աղբյուրներից ստանալն անհնար է, կամ

5) համակենտրոնացման մասնակիցը ներկայացրել է համակենտրոնացման ազդեցությունը համապատասխան ապրանքային շուկայում գնահատելու համար Հանձնաժողովի կողմից էական դիտարկվող կեղծ տեղեկատվություն, ինչը բացասաբար է անդրադարձել Հանձնաժողովի կողմից իրականացվող ուսումնասիրության ընթացքի և արդյունքների վրա:

«Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» օրենքի 18-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ Կենտրոնական բանկը մերժում է դիմումը՝ 10-օրյա ժամկետում ծանուցելով դիմողին, եթե՝

ա) անձը դիտավորությամբ կատարված հանցագործություն կատարելու համար դատվածություն ունի.

բ) անձն օրինական ուժի մեջ մտած վճռով կամ դատավճռով զրկվել է ֆինանսական, բանկային, հարկային, մաքսային, առևտրային, տնտեսական, իրավական ոլորտներում պաշտոններ վարելու իրավունքից:

գ) անձը սնանկ է ճանաչվել և չմարված (չներված) պարտավորություններ ունի:

դ) անձի գործողությունները նախկինում հանգեցրել են բանկի կամ այլ անձի սնանկացմանը:

ե) տվյալ անձը կամ փոխկապակցված անձինք անցյալում կատարել են այնպիսի արարք, որը Կենտրոնական բանկի հաստատած ուղեցույցով հիմնավորված՝ Կենտրոնական բանկի կարծիքով հիմք է տալիս կասկածելու, որ տվյալ անձի՝ որպես բանկի բարձրագույն կառավարման մարմնի որոշումների կայացման ժամանակ ծայնի իրավունք ունեցող անդամի, գործողությունները կարող են հանգեցնել բանկի սնանկացման կամ ֆինանսական վիճակի վատթարացման, կամ հեղինակության և գործարար համբավի վարկաբեկման:

զ) տվյալ գործարքն ուղղված է, կամ հանգեցնում է, կամ կարող է հանգեցնել ազատ տնտեսական մրցակցության սահմանափակմանը:

է) տվյալ գործարքի հետևանքով բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող անձը և նրա հետ փոխկապակցված անձինք Հայաստանի Հանրապետության բանկային շուկայում տվյալ գործարքի հետևանքով ձեռք են բերում գերիշխող դիրք, որն իրենց հնարավորություն է տալիս կանխորոշել սույն օրենքի 34-րդ հոդվածով սահմանված գործառնությունների կամ դրանցից թեկուզ մեկի շուկայական սակագները կամ պայմանները:

ը) փաստաթղթերը ներկայացվել են Կենտրոնական բանկի սահմանած ձևի և կարգի խախտումներով, կամ ներկայացված փաստաթղթերում կամ տեղեկություններում արտացոլվել են կեղծ կամ անարժանահավատ տեղեկություններ:

թ) տվյալ գործարքի հետևանքով բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող մասնակիցը կամ նրա հետ փոխկապակցված անձը Կենտրոնական բանկի հիմնավոր կարծիքով գտնվում է ֆինանսական վատ վիճակում կամ նշանակալից մասնակցի կամ նրա հետ փոխկապակցված անձանց ֆինանսական վիճակի վատթարացումը կարող է պատճառ հանդիսանալ բանկի ֆինանսական վիճակի վատթարացման, կամ բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող անձանց և (կամ) նրանց հետ փոխկապակցված անձանց գործունեությունը կամ բանկի հետ նրանց փոխհարաբերությունների բնույթը Կենտրոնական բանկի հիմնավոր կարծիքով կարող է խոչընդոտել Կենտրոնական բանկի կողմից արդյունավետ վերահսկողության իրականացմանը կամ թույլ չի տալիս բացահայտելու կամ արդյունավետ կառավարելու բանկի ռիսկերը:

ժ) անձը չի ներկայացնում իր կողմից ներդրվող միջոցների ծագման օրինականության վերաբերյալ բավարար և ամբողջական հիմնավորումներ (փաստաթղթեր, տեղեկություններ և այլն):

Առանց Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնության, բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցության ձեռքբերման պայմանագիրն առ ոչինչ է:

Վերոնշյալ նորմերի համակարգային վերլուծությունից հետևում է, որ Հանձնաժողովի կողմից համակենտրոնացման գնահատման վարույթը և Կենտրոնական բանկի կողմից տրամադրվող նախնական համաձայնությունը որևէ կերպ չեն նույնանում, միայն որոշ մասերով կարող են նմանվել համապատասխան վարույթներում քննարկվող որոշ հարցեր: Մասնավորապես՝ Կենտրոնական բանկը ազատ և բարեխիղճ տնտեսական մրցակցության ապահովումն իրականացնում է միայն ֆինանսական համարգում: Ինչից հետևում է, որ այն դեպքում, երբ Կենտրոնական բանկը որևէ բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերելու գործարքի կնքմանը տալիս է համաձայնություն կամ մերժում է այն, ապա վերջինս նման գործարքի կնքման ազդեցությունը ազատ տնտեսական մրցակցության վրա գնահատում է բացառապես ֆինանսական համակարգի վրա հնարավոր բացասական ազդեցության համատեքստում: Մինչդեռ Հանձնաժողովը համակենտրոնացման գնահատման վարույթի ընթացքում դիտարկում է ոչ միայն ֆինանսական ոլորտը, այլև առհասարակ գործարքը կնքող տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից համակենտրոնացման հետևանքով համապատասխան այլ ապրանքային շուկաները, որտեղ գործունեություն են իրականացնում համակենտրոնացման մասնակիցները և նրանց հետ փոխկապակցվածություն ունեցող անձինք՝ մրցակցային իրավիճակը գնահատելու նպատակով:

Ընդ որում, Կենտրոնական բանկի կողմից բանկերի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցության ձեռքբերման գործարքի կնքման համար նախնական համաձայնության բացակայությունը կարող է նշանակություն ունենալ գործարքի կնքման օրինականության համատեքստում (առանց Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնության, բանկի կանոնադրական հիմնադրամում նշանակալից մասնակցության ձեռքբերման պայմանագիրն առ ոչինչ է), մինչդեռ գործարքը Հանձնաժողով չհայտարարագրվելու դեպքում հարուցվում է իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ, կիրառվում պատասխանատվության միջոց, իսկ Օրենքով սահմանված հիմքերից որևէ մեկի առկայության դեպքում կարող է արգելվել համակենտրոնացումը:

Արդյունքում, Հանձնաժողովի կողմից համակենտրոնացման գնահատումը և Կենտրոնական բանկի կողմից նախնական համաձայնություն տալը բովանդակությամբ չեն նույնանում և չեն կարող են ներառվել մեկը մյուսի շրջանակում:

Այսպիսով, Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնությունը չի դադարեցնում Հանձնաժողով համակենտրոնացումը հայտարարագրելու պարտականությունը:

Երրորդ հարցադրման կապակցությամբ.

«Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» 2021 թվականի մարտի 3-ի ՀՕ-92-Ն օրենքի (ուժի մեջ է մտել 2021 թվականի մայիսի 31-ին) 1-ին հոդվածով «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» օրենքը շարադրվել է նոր խմբագրությամբ, որով նախատեսված նորմերի նպատակային մեկնաբանության համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել այդ օրենքի ընդունման հիմնավորումները:

«Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» 2021 թվականի մարտի 03-ի ՀՕ-92-Ն օրենքի ընդունման հիմնավորմամբ (այսուհետ նաև՝ **Հիմնավորում**) նշվել է, որ գործող կարգավորումներով հստակեցված չէ

Ֆինանսական և հանրային ծառայությունների ոլորտում մրցակցության պաշտպանություն իրականացնող սուբյեկտների իրավասությունների շրջանակը և համագործակցության կարգը, ինչը բացասական ազդեցություն է ունենում ոչ միայն այդ ոլորտներում մրցակցության պաշտպանության, այլև ֆինանսական և հանրային ծառայությունների ոլորտների հետ փոխկապակցված այլ ոլորտներում մրցակցության պաշտպանության արդյունավետության վրա:

Միևնույն ժամանակ, ըստ Հիմնավորման, առաջարկվող կարգավորումներով հստակեցվել է ֆինանսական և հանրային ծառայությունների ոլորտում մրցակցության պաշտպանություն իրականացնող սուբյեկտների շրջանակը և համագործակցության կարգը:

Նախագծի սկզբնական տարբերակում Հանձնաժողովի ու Կենտրոնական բանկի համագործակցության սկզբունքի կարգավորումն ուներ հետևյալ բովանդակությունը.

«Հանձնաժողովը սույն օրենքով նախատեսված գործառույթները Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի (այսուհետ՝ Կենտրոնական բանկ) կողմից կարգավորվող կամ վերահսկվող անձանց առնչվող վարչական վարույթներում իրականացնում է Կենտրոնական բանկի հետ համագործակցության սկզբունքի հիման վրա, եթե Հանձնաժողովի կողմից ընդունվելիք որոշումները կարող են ազդեցություն ունենալ Հայաստանի Հանրապետությունում ֆինանսական կայունության վրա: Հանձնաժողովի նախագահի և Կենտրոնական բանկի նախագահի համատեղ հրամանով կարգավորվում է Կենտրոնական բանկի և Հանձնաժողովի միջև համագործակցության կարգը:»:

Օրենսդրական նորմի նպատակը կարելի է պարզել նաև դրա վերաբերյալ օրենքի նախագծի ամփոփաթեթում առկա տեղեկություններից:

Կենտրոնական բանկի կողմից «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» 2021 թվականի մարտի 03-ի ՀՕ-92-Ն օրենքի նախագծի սկզբնական տարբերակում տեղ գտած կարգավորման վերաբերյալ ներկայացվել է դիրքորոշում, համաձայն որի՝ Կենտրոնական բանկը գտնում է, որ միջազգային փորձի, Սահմանադրությամբ Կենտրոնական բանկին վերապահված մանդատի, անկախության մակարդակի, ֆինանսական ու գների կայունությունը ապահովելու նպատակների առկայությունը հաշվի առնելով, օրենքով Կենտրոնական բանկը սահմանվել է որպես ֆինանսական ծառայությունների ոլորտում ազատ մրցակցությունը ապահովող ու կարգավորող մարմին: Մրցակցության մարմինները, կիրառելով ընդհանուր կարգավորումը (general regulation), մեծամասամբ իրականացնում են ex post վերահսկողություն, մինչդեռ կարգավորող մարմինները հնարավորություն ունեն իրականացնել ex ante վերահսկողություն՝ ունենալով ինչպես ճկուն կարգավորման ենթաօրենսդրական դաշտ, այնպես էլ ընթացիկ վերահսկողության գործիքակազմ և արագ որոշումների կայացման հնարավորություն:

Կենտրոնական բանկի կարծիքով, դեպքերը, երբ Հանձնաժողովը պետք է ձեռնպահ մնա ֆինանսական համակարգում և ֆինանսական ծառայությունների ոլորտում մրցակցության կարգավորման կամ որոշումներ կայացնելու գործառույթի իրականացումից, սահմանված են Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության 200-րդ հոդվածով, որը սահմանում է Կենտրոնական բանկի հիմնական նպատակները, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» օրենքի 5-րդ հոդվածով, որը, հիմնվելով

Սահմանադրության նշված հոդվածի վրա, սահմանում է Կենտրոնական բանկի նպատակներն ու գործառույթները:

Հանձնաժողովը Կենտրոնական բանկի դիտարկումները չի ընդունել՝ ի թիվս այլնի նշելով, որ տնտեսական մրցակցության պաշտպանությունը՝ որպես Սահմանադրությամբ երաշխավորված սկզբունք, չի նախատեսում և չի կարող նախատեսել որևէ ոլորտային բացառություն: Ներկա տնտեսական զարգացման պայմաններում, երբ տնտեսության տարբեր ճյուղեր սերտորեն փոխկապակցված և միահյուսված են, տնտեսական մրցակցության պաշտպանության գործառույթի իրականացումը տարբեր մարմինների կողմից և տարբեր կանոններով էական վնաս կհասցնի տնտեսական մրցակցության պաշտպանությանը, տնտեսվարող սուբյեկտների համար կստեղծի անհավասար մրցակցային պայմաններ: Նշված խնդիրներից խուսափելու նպատակով Սահմանադրության 122-րդ հոդվածի 1-ին մասը նախատեսել է Սահմանադրությամբ սահմանված հիմնարար նշանակություն ունեցող հանրային շահերի պաշտպանության (օրինակ՝ տնտեսական մրցակցության պաշտպանությունը) նպատակով օրենքով ինքնավար մարմիններ ստեղծելու հնարավորությունը, ինչպիսին հանդիսանում է Հանձնաժողովը:

Միաժամանակ, Հանձնաժողովը նշել է, որ տնտեսական մրցակցության պաշտպանությունը Կենտրոնական բանկի հիմնական խնդիրների շարքում չէ և չի կարող հիմնաքարային համարվել Կենտրոնական բանկին մրցակցային մարմնի կարգավիճակ շնորհելու համար:

Այսինքն՝ օրենքի նախագծի սկզբնական տարբերակի վերաբերյալ առարկությունների հիմքում դրվել է Կենտրոնական բանկի կողմից ֆինանսական կայունությունն ապահովելու նպատակը, ինչի արդյունքում ներկայացված կարգավորումը հետագայում փոփոխվել և ընդունվել է հետևյալ խմբագրությամբ:

Օրենքի 1-ին հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին, 3-րդ և 4-րդ կետերի համաձայն՝ Հանձնաժողովը Օրենքով նախատեսված գործառույթները Կենտրոնական բանկի կողմից կարգավորվող կամ վերահսկվող անձանց նկատմամբ իրականացնում է Կենտրոնական բանկի հետ համագործակցության հիման վրա: Հանձնաժողովի և Կենտրոնական բանկի համագործակցությունը հիմնվում է հետևյալ սկզբունքների վրա.

1) Կենտրոնական բանկի կողմից կարգավորվող կամ վերահսկվող անձանց առնչվող ոլորտներում տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ խնդիրների մասին Հանձնաժողովը տեղեկացնում է Կենտրոնական բանկին.

2) Կենտրոնական բանկը գերիշխող դիրքի չարաշահումների, հակամրցակցային համաձայնությունների, համակենտրոնացումների վերաբերյալ ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտեր ընդունելուց առաջ դրանք ներկայացնում է Հանձնաժողով՝ կարծիքի.

3) Հանձնաժողովը ձեռնպահ է մնում տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ բարձրացրած հարցի հետ կապված միջամտությունից, եթե Կենտրոնական բանկը Հանձնաժողովին հիմնավոր կերպով տեղեկացնում է, որ այդ հարցը, օրենքով սահմանված կարգավորման նպատակներից ելնելով, վերապահվում է Կենտրոնական բանկին, և Կենտրոնական բանկն իրականացնում է օրենքով սահմանված գործառույթներ: Այդ դեպքում

վերջնական որոշումն ընդունում է Կենտրոնական բանկը՝ Հանձնաժողովի ներկայացրած դիրքորոշման հաշվառմամբ՝ անդրադառնալով Հանձնաժողովի բարձրացրած բոլոր հարցերին և իր վերջնական դիրքորոշման կամ որոշման մեջ նշելով դրանք ընդունելու կամ չընդունելու հիմնավորումները:

4) Հանձնաժողովը ձեռնպահ է մնում սույն մասի 2-րդ կետով նախատեսված կարծիքի ներկայացումից և սույն մասի 3-րդ կետով նախատեսված տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ բարձրացրած հարցի հետ կապված որևէ միջամտությունից այն բացառիկ դեպքերում, երբ Կենտրոնական բանկը նպատակ ունի կանխել ֆինանսական կայունությանն ու գների կայունությանն սպառնացող հնարավոր վտանգը կամ արձագանքել դրան, ֆինանսական կազմակերպությունը ճանաչվում է անվճարունակ, կամ սնանկության դիմում է ներկայացվում դատարան, իրականացվում է ֆինանսական կազմակերպության կամ դրա մասնակցի բաժնեմասի կամ բաժնետոմսի հարկադիր օտարում, իրականացվում է ֆինանսական կազմակերպության վերակազմակերպում, հարկադիր վաճառք կամ լուծարում: Սույն կետով նախատեսված դեպքերում ընդունված որոշումները Կենտրոնական բանկը հանձնում է Հանձնաժողովին, բացառությամբ որոշման այն հատվածների, որոնք պարունակում են բանկային գաղտնիք կամ այնպիսի տեղեկություն, որի տրամադրումն արգելված է օրենքով կամ կարող է թույլատրվել միայն դատական ակտի հիման վրա:

Նույնաբովանդակ դրույթներ նախատեսվել են նաև «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» օրենքով, որի 7.1-ին հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ սույն հոդվածով նախատեսված ոլորտում տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ խնդիրների մասին Հանձնաժողովը տեղեկացնում է Կենտրոնական բանկին:

«Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» օրենքի 7.1-ին հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ Հանձնաժողովը ձեռնպահ է մնում տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ բարձրացրած հարցի հետ կապված որևէ միջամտությունից, եթե Կենտրոնական բանկը Հանձնաժողովին հիմնավոր կերպով տեղեկացնում է, որ այդ հարցը, օրենքով սահմանված կարգավորման նպատակներից ելնելով, վերապահվում է Կենտրոնական բանկին, և Կենտրոնական բանկը իրականացնում է օրենքով սահմանված գործառույթներ: Հանձնաժողովը սույն հոդվածով սահմանված կարգով կարող է արտահայտել դիրքորոշում, իսկ վերջնական որոշումն ընդունում է Կենտրոնական բանկը:

«Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» օրենքի 7.1-ին հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն՝ Կենտրոնական բանկը ձեռնարկվող միջոցառումների ընթացքում Հանձնաժողովին պետք է օրենքով սահմանված շրջանակներում հնարավորություն ընձեռի ներկայացնելու իր դիրքորոշումը: Կենտրոնական բանկը պարտադիր անդրադառնում է Հանձնաժողովի կողմից բարձրացված բոլոր հարցերին և արտահայտած դիրքորոշումներին՝ նշելով դրանք ընդունելու կամ չընդունելու հիմնավորումները:

Կենտրոնական բանկն իր վերջնական դիրքորոշման կամ որոշման մեջ պետք է հիշատակի Հանձնաժողովի դիրքորոշումը, ինչպես նաև այն չընդունելու դեպքում՝ դրա հիմնավորումները:

Սույն մասով սահմանված կարգով Հանձնաժողովի կողմից դիրքորոշում չներկայացվելու դեպքում Կենտրոնական բանկի որոշումը կամ դիրքորոշումը ընդունվում է առանց Հանձնաժողովի կարծիքի:

«Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» օրենքի 7.1-ին հոդվածի 7-րդ մասի համաձայն՝ սույն հոդվածի 2-րդ, 5-րդ և 6-րդ մասերով սահմանված ընթացակարգը չի կիրառվում այն բացառիկ դեպքերում, երբ Կենտրոնական բանկը նպատակ ունի կանխել ֆինանսական կայունությանն ու գների կայունությանն սպառնացող հնարավոր վտանգը կամ արձագանքել դրան, ֆինանսական կազմակերպությանը ճանաչում է անվճարունակ կամ սնանկ, իրականացնում է ֆինանսական կազմակերպության կամ դրա մասնակցի բաժնեմասի կամ բաժնետոմսի հարկադիր օտարում, իրականացնում է ֆինանսական կազմակերպության վերակազմակերպում, հարկադիր վաճառք կամ լուծարում (...):

Նշված նորմերի համակարգային մեկնաբանության արդյունքում պարզ է դառնում Հանձնաժողովի և Կենտրոնական բանկի միջև համագործակցության սկզբունքի էությունը, այն է՝ նախ օրենսդիրը սահմանում է, թե որ դեպքում և ինչպես է սկսվում համագործակցությունը (Օրենքի 1-ին հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին կետ և «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» օրենքի 7.1-ին հոդվածի 4-րդ մաս), ապա սահմանում է դրա հետագա ընթացքի իրականացման պայմանները (Օրենքի 1-ին հոդվածի 4-րդ մասի 3-րդ և 5-րդ կետեր և «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» օրենքի 7.1-ին հոդվածի 5-րդ, 6-րդ, 7-րդ մասեր):

Այսպիսով՝ վերը նշվածից բխում է, որ Հանձնաժողովը Կենտրոնական բանկի կողմից կարգավորվող կամ վերահսկվող անձանց առնչվող ոլորտներում տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ խնդրի առկայության դեպքում դիմում է Կենտրոնական բանկին, որից հետո Կենտրոնական բանկը **բարձրացված հարցի** (վերջինիս կողմից կարգավորվող կամ վերահսկվող անձանց առնչվող ոլորտներում տնտեսական **մրցակցության վերաբերյալ խնդիր**)՝ օրենքով սահմանված **կարգավորման նպատակներից ելնելով** Կենտրոնական բանկին վերապահված լինելու և վերջինիս կողմից օրենքով սահմանված **գործառույթներ իրականացնելու դեպքում** այդ մասին տեղեկացնում է Հանձնաժողովին՝ **ներկայացնելով համապատասխան հիմնավորումներ**: Կենտրոնական բանկի հիմնավոր տեղեկացումը ստանալուց հետո Հանձնաժողովը քննարկվող խնդրի վերաբերյալ ներկայացնում է դիրքորոշում, որին Կենտրոնական բանկը պարտավոր է անդրադառնալ՝ ներկայացնելով Հանձնաժողովի դիրքորոշումն ընդունելու կամ չընդունելու հիմնավորումները: Նշված կարգը չի գործում միայն օրենքով սահմանված բացառիկ դեպքերում:

Հարցը Կենտրոնական բանկին վերապահված լինելու մասին հիմնավոր կերպով տեղեկացնելու դրույթը մեկնաբանելիս հարկ է արձանագրել, որ Կենտրոնական բանկը կարգավորող մարմին է, որի հիմնական նպատակը գների և ֆինանսական կայունության ապահովումն է, իսկ Հանձնաժողովի նպատակը ազատ տնտեսական մրցակցության ապահովումն է, որն իրականացվում է տնտեսության բոլոր ոլորտներում և հատկապես վերահսկողության միջոցով թե՛ տնտեսավարող սուբյեկտների, թե՛ պետական մարմինների նկատմամբ, ուստի Հանձնաժողովը ազատ տնտեսական մրցակցությունը ապահովելու համար

պետք է հետևի նաև կարգավորող մարմնի գործունեությանը, որպեսզի վերջինիս նախատեսած կարգավորումներն ու վարքագիծը չսահմանափակեն մրցակցությունը:

Այսպիսով, առկա իրավական կարգավորումների նպատակային մեկնաբանությունից բխում է, որ բոլոր մրցակցային հարցերը ուղղակիորեն առնչվում են Հանձնաժողովին, իսկ Կենտրոնական բանկի՝ համակենտրոնացման գնահատման վերաբերյալ հարցերին միջամտությունը հիմնավորված կարող է լինել միայն ֆինանսական կայունության ապահովման անհրաժեշտությամբ:

Նշվածից էլ հետևում է, որ Հանձնաժողովը տնտեսական մրցակցության վերաբերող հարցերը, այդ թվում՝ համակենտրոնացման գնահատումը իրականացնում է ուսումնասիրելով համապատասխան բոլոր ոլորտները՝ չսահմանափակվելով միայն ֆինանսական ոլորտով և ունենալով ֆինանսական ոլորտում գործարքի կնքումը արգելելու ավելի լայն լիազորություններ, քան Կենտրոնական բանկը:

Ուստի Օրենքով սահմանված կարգավորման նպատակներից ելնելով չհայտարարագրված համակենտրոնացման գնահատման հարցը չի կարող վերապահված լինել Կենտրոնական բանկին, և Կենտրոնական բանկն էլ չի կարող այդ հարցի կապակցությամբ իրականացնել Օրենքով սահմանված գործառույթներ: Օրենքով սահմանված համագործակցության սկզբունքներից էլ չի բխում, որ տվյալ դեպքում համակենտրոնացման գնահատումը կամ չհայտարարագրված համակենտրոնացում որակելը պետք է կատարվի Կենտրոնական բանկի կողմից:

Բացի այդ, Կենտրոնական բանկը նախնական համաձայնությունը տալու փուլում Հանձնաժողովին չի տեղեկացրել:

Անդրադառնալով Հանձնաժողովի կողմից կարծիք տրամադրելուն՝ հարկ է նշել հետևյալը, որ Օրենքի 38-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Հանձնաժողովի որոշումները և եզրակացություններն ընդունվում են նիստում:

Օրենքի 38-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ Հանձնաժողովի որոշումները և եզրակացությունները ընդունվում են գրավոր, բացառությամբ ընթացակարգային հարցերի քննարկման կամ ըստ էության որոշում չկայացնելու (այդ թվում՝ դռնփակ նիստ գումարելու, հարցը քննարկումից հանելու, քննարկումը հետաձգելու, օրակարգում լրացուցիչ հարց ընդգրկելու, աշխատողներին հանձնարարություն տալու, նիստից հեռացնելու մասին որոշումները և այլն) դեպքերի: Հանձնաժողովի հայեցողությամբ այդ որոշումները ևս կարող են ձևակերպվել գրավոր:

Հանձնաժողովի 2021 թվականի մայիսի 25-ի «Մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովի աշխատակարգը հաստատելու մասին» թիվ 77-Ն որոշման 3-րդ կետի համաձայն՝ Հանձնաժողովի որոշումները և եզրակացություններն ընդունվում են նիստում:

Այսինքն՝ Հանձնաժողովը դիրքորոշում կարող է հայտնել որոշմամբ կամ եզրակացության տրամադրմամբ՝ գրավոր իրավական ակտի տեսքով, որը ընդունվում է նիստում:

Այսպիսով՝ համակենտրոնացման վերաբերյալ գործերով Հանձնաժողովի և Կենտրոնական բանկի միջև համագործակցությունը դրսևորվում է հետևյալ կերպ.

1. Համակենտրոնացման դիմում և հյատարարագիր ստանալիս Հանձնաժողովը պարտավոր չէ դիմել Կենտրոնական բանկին, քանի որ միայն դիմումի և հայտարարագրի ստացումը դեռևս չի հանդիսանում մրցակցության վերաբերյալ խնդիր,

2. Հանձնաժողովը Կենտրոնական բանկին պարտավոր կլինի տեղեկացնել այն դեպքում, երբ համակենտրոնացման գնահատման վարույթի ընթացքում հայտնաբերի մրցակցության վերաբերյալ խնդիր՝ համակենտրոնացումն արգելելու հնարավոր հիմք,

3. Համակենտրոնացման գնահատումը չի կարող վերապահված լինել Կենտրոնական բանկին, քանի որ դրանում քննարկվող ոչ բոլոր հարցերն են առնչվում Կենտրոնական բանկի գործառույթներին,

4. Հանձնաժողովը ձեռնպահ կմնա հարցի հետ կապված որևէ միջամտությունից այն բացառիկ դեպքերում, որոնք նախատեսված են Օրենքի 1-ին հոդվածի 4-րդ մասի 4-րդ կետով:

Ինչ վերաբերում է Հանձնաժողովի՝ բանկային գաղտնիք կամ սահմանափակ տեղեկատվություն ստանալու լիազորության բացակայությանը, ապա «Բանկային գաղտնիքի մասին» օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ բանկային գաղտնիք են համարվում բանկի հաճախորդին սպասարկելու կապակցությամբ տվյալ բանկին հայտնի դարձած հաճախորդի հաշիվների վերաբերյալ տեղեկությունները, հաճախորդի հանձնարարությամբ կամ հոգուտ հաճախորդի կատարված գործառնությունների վերաբերյալ տեղեկությունները, ինչպես նաև նրա առևտրային գաղտնիքը, գործունեության ցանկացած ծրագրի կամ մշակման, գյուտի, արդյունաբերական դիզայնի մասին տեղեկությունները և նրա վերաբերյալ ցանկացած այլ տեղեկություն, որը հաճախորդը մտադիր է եղել գաղտնի պահել, և բանկը տեղյակ է կամ կարող էր տեղյակ լինել այդ մտադրության վերաբերյալ:

Ավելին, Օրենքի 44-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ առևտրային, բանկային, ծառայողական կամ օրենքով պահպանվող այլ գաղտնիք հանդիսացող տեղեկությունները, որոնք ստացվել են սույն օրենքով տրված լիազորությունների կատարման ժամանակ, Հանձնաժողովի կողմից պահպանվում են օրենքով սահմանված կարգով:

Այսինքն՝ բանկային գաղտնիք է բանկի հաճախորդին առնչվող տեղեկությունները, որոնք որևէ կերպ համակենտրոնացման գնահատման վարույթի իրականացմանը չեն առնչվում: Ավելին, Օրենքի 44-րդ հոդվածի 1-ին մասի բովանդակությունից բխում է, որ Հանձնաժողովը կարող է ստանալ նաև բանկային գաղտնիք հանդիսացող տեղեկություն:

Չորրորդ հարցադրման կապակցությամբ.

Օրենքի 73-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացումը համարվում է չհայտարարագրված, եթե այն գործողության մեջ է դրվել առանց Հանձնաժողովի՝ համակենտրոնացումը թույլատրելու մասին որոշման:

Օրենքի 73-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետի համաձայն՝ հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացումը համարվում է արգելված, եթե՝ այն գործողության մեջ է դրվել առանց Հանձնաժողովի՝ համակենտրոնացումը թույլատրելու մասին որոշման, և հետագայում Հանձնաժողովն ամրագրել է, որ այն ենթակա է արգելման:

Օրենքի 93-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ համակենտրոնացումը չհայտարարագրելու համար նշանակվող տուգանքի չափը կազմում է մինչև հինգ միլիոն դրամ:

Վերը նշված նորմերից ուղղակիորեն բխում է, որ Հանձնաժողովն է այն իրավասու մարմինը, որը կարող է գնահատել հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացման

չհայտարարագրված լինելը և դրա համար նշանակել պատասխանատվության միջոց: Ավելին, չհայտարարագրված համակենտրոնացման հետևանքը պատասխանատվության միջոցի կիրառումն է, որը Օրենքով սահմանված կարգով վերապահված է Հանձնաժողովին:

Հինգերորդ հարցադրման կապակցությամբ.

Սահմանդրության 1-ին հոդվածի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունն ինքնիշխան, ժողովրդավարական, սոցիալական, իրավական պետություն է:

Սահմանադրության 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք իրավասու են կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար լիազորված են Սահմանադրությամբ կամ օրենքներով:

Նշված սահմանադրաիրավական նորմից հետևում է, որ իրավական պետության կարևորագույն հատկանիշներից է իրավունքի գերակայությունը, որի ապահովման գլխավոր տարրերից մեկն է իրավական որոշակիության սկզբունքը:

Իրավական որոշակիության սկզբունքի բովանդակության վերաբերյալ հանրային իշխանություն մասնավոր անձ հարաբերությունների համատեքստում մեկնաբանություններ են ներկայացվել նաև 2022 թվականի մարտի 29-ի ՍԴՈ-1645 որոշմամբ, համաձայն որի՝ իրավական որոշակիությունը նաև իրավական անվտանգության կարևոր բաղադրիչ է, որով, ի թիվս այլնի, ապահովվում է նաև վստահությունը հանրային իշխանության և նրա հաստատությունների նկատմամբ: Նշվածից էլ բխում է, որ հանրային իշխանության կրողների գործողություններն ու ընդունած իրավական ակտերը պետք է լինեն իրավական որոշակիության չափանիշներին համապատասխան՝ հստակ, կանխատեսելի և մատչելի:

Մյուս կողմից իրավունքի գերակայության բաղադրիչներից է օրինականությունը, ընդ որում գործում է իրավական ակտերի իրավաչափության կանխավարկածը, ինչը իր հերթին ծնում է վարչական մարմնի գործողության կամ դրսևորած անգործության իրավաչափության նկատմամբ վստահություն:

Այլ կերպ ասած՝ վարչական մարմնի գործողություններն իրավաչափ են, քանի դեռ հակառակը չի ապացուցվել:

Հարկ է նկատել, որ որևէ օրենքով որևէ մարմնի տրված չէ լիազորություն գնահատելու Հանձնաժողովի գործողությունների իրավաչափությունը:

Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ վարչական դատարան կարող են դիմել նաև վարչական մարմինները կամ պաշտոնատար անձինք ընդդեմ մեկ այլ վարչական մարմնի՝ իրավասության վերաբերյալ վեճով, եթե այդ վեճը ենթակա չէ լուծման վերադատության կարգով:

Վկայակոչված նորմերից հետևում է, որ Կենտրոնական բանկը լիազորված չէ գնահատել Հանձնաժողովի գործողությունների իրավաչափությունը, իսկ իրավասության վերաբերյալ վեճի առկայության դեպքում կարող է դիմել Վարչական դատարան:

Այսինքն՝ Կենտրոնական բանկը չի կարող գնահատական տալ Հանձնաժողովի գործողություններին՝ նշելով, որ ֆինանսական ոլորտում համակենտրոնացման հարցի վերաբերյալ վերջնական որոշում կայացնող մարմինը հենց ինքն է, և առհասարակ դատարաններից բացի որևէ այլ մարմին չի կարող ներկայացնել դիրքորոշում Հանձնաժողովի գործողությունների իրավաչափության վերաբերյալ:

Վերոշարադրյալ դիրքորոշումների կիրառումը սույն գործի փաստերի նկատմամբ.

Սույն գործի փաստերից հետևում է.

1) Կենտրոնական բանկի կողմից վերահսկվող կամ կարգավորվող անձանց մասնակցությամբ համակենտրոնացումը ևս ենթակա է Հանձնաժողով հայտարարագրման, ուստի 2021 թվականի դեկտեմբերի 22-ի բաժնետոմսերի առուվաճառքի պայմանագրի և 2021 թվականի դեկտեմբերի 27-ի արժեթղթերի փոխանցման հանձնարարականի հիման վրա 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Ընկերության կողմից Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերի ձեռքբերման գործարքը Օրենքի իմաստով հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացում է:

Այսպես, Բանկը օրենքով սահմանված կարգով տրված լիցենզիայի հիման վրա իրականացնում է բանկային գործունեություն: Ընկերությունն իրականացնում է ներդրումային գործունեություն:

Մինչև Գործարքը Բանկի բաժնետերերն են հանդիսացել Վիտալի Սարգսի Գրիգորյանցը և Արսեն Սեյրանի Միքայելյանը՝ համապատասխանաբար 95 տոկոս և 5 տոկոս բաժնետոմսերով: 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերի սեփականատեր է դարձել Ընկերությունը: Գործարքին նախորդող տարվա՝ 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Բանկի ակտիվների արժեքը կազմել է 847 795 743,0 հազ. դրամ, իսկ տոկոսային եկամուտը՝ 54 099 796,0 հազ. դրամ:

Փաստորեն, Ընկերության կողմից 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերի ձեռքբերման միջոցով գործարքը հանդիսացել է *խառը համակենտրոնացում*, որը ենթակա է եղել հայտարարագրման, քանի որ Բանկի ակտիվների արժեքը և տոկոսային եկամուտը Գործարքին նախորդող վերջին ֆինանսական տարում՝ 2020 թվականին գերազանցել է Հանձնաժողովի 2021 թվականի նոյեմբերի 9-ի թիվ 322-Ն որոշմամբ սահմանված ակտիվների արժեքը և հասույթի չափը:

Ինչ վերաբերում է Կենտրոնական բանկի այն դիրքորոշմանը, որ թիվ 322-Ն որոշմամբ սահմանված համակենտրոնացումների մասնակիցների ակտիվների և հասույթների չափերը կամ համակենտրոնացման հայտարարագրման կարգը չի նախատեսվել և չի կարող կիրառելի լինել ֆինանսական համակարգի, ֆինանսական ծառայությունների շուկայի ու մասնավորապես բանկերի համար, պետք է արձանագրել, որ թիվ 322-Ն որոշմամբ համակենտրոնացումների մասնակիցների ակտիվների և հասույթների չափերի մասին ֆինանսական ոլորտի հետ կապված որևէ բացառություններ նախատեսված չեն, ավելին, նման բացառություններ առհասարակ չկան և նշված որոշումը տարածվում է, ինչպես ֆինանսական ոլորտի, այնպես էլ հանքարդյունաբերության, ամփագիայի և բոլոր այն ոլորտների վրա նույնպես, որտեղ մասնակիցների ակտիվների և հասույթների չափերը ևս գերազանցում են թիվ 322-Ա որոշմամբ ամրագրված սահմանաչափերը:

2) Բանկը և Ընկերությունը Հանձնաժողովին դիմում և հայտարարագիր չեն ներկայացրել: Ընկերության կողմից 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերի ձեռք բերման գործարքի կնքման համար Կենտրոնական բանկին դիմելու և Հանձնաժողովին դիմում և հայտարարագիր ներկայացնելու գործողությունները չեն նույնանում ո՛չ իրենց նպատակներով ու խնդիրներով, ո՛չ բովանդակությամբ, ո՛չ սուբյեկտով, ում դրանք պետք է ներկայացվեն:

Ընկերության կողմից 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Բանկի 100 տոկոս բաժնետոմսերի ձեռքբերման գործարքին Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնություն տալը չի դադարեցնում Հանձնաժողով համակենտրոնացումը հայտարարագրելու պարտականությունը:

Հանձնաժողովն է այն մարմինը, որը գնահատում է հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացումը թույլատրելը և չհայտարարագրելու դեպքում վրա հասնող պատասխանատվության հարցերը:

3) Հանձնաժողովի և Կենտրոնական բանկի համագործակցության սկզբունքների համատեքստում համակենտրոնացման գնահատումը և չհայտարարագրված համակենտրոնացումը ինքնին տնտեսական մրցակցության վերաբերյալ խնդիր չեն:

Ավելին, տվյալ պարագայում համակենտրոնացման թույլատրման հարց չի բարձրացվել, մասնավորապես՝ հայտարարագիր չի ներկայացվել, բացի այդ արդեն իսկ վերը նշվել է, որ Օրենքով համակենտրոնացման գնահատման լիազորությունը հստակ տրված է Հանձնաժողովին, իսկ նախնական համաձայնությունը՝ Կենտրոնական բանկին:

Բացի այդ, Կենտրոնական բանկը նախնական համաձայնությունը տալու փուլում Հանձնաժողովին չի տեղեկացրել, ուստի բանկերի համակենտրոնացումները ևս Օրենքով սահմանված կարգով ենթակա են հայտարարագրման, իսկ Օրենքի խախտման՝ համակենտրոնացումը չհայտարարագրելու դեպքում Հանձնաժողովը հարուցում է իրավախախտման վերաբերյալ վարույթ:

4) Հանձնաժողովը հաստատված է համարում համակենտրոնացման մասնակիցների՝ Բանկի և Ընկերության կողմից հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացումը մինչև 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ին գործողության մեջ դնելը չհայտարարագրելը, որի կապակցությամբ օրենսդրությամբ նախատեսված է իրավական հետևանք՝ պատասխանատվության միջոցի կիրառում:

Այսինքն՝ տվյալ դեպքում առկա է չհայտարարագրված համակենտրոնացում, որի համար Օրենքով սահմանված է պատասխանատվության միջոց՝ նախազգուշացում կամ մինչև հինգ միլիոն դրամ տուգանք:

5) Կենտրոնական բանկը չի կարող գնահատական տալ Հանձնաժողովի գործողությունների իրավաչափությանը, հետևաբար Հանձնաժողովը չի էլ անդրադառնում Կենտրոնական բանկի ներկայացրած գրության մեջ առկա այլ ձևակերպումներին:

Համակենտրոնացման արգելման ենթակա չլինելու հարցի կապակցությամբ.

Օրենքի 70-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Հանձնաժողովն արգելում է հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացումը, եթե՝

1) Հանձնաժողովի ուսումնասիրությունների արդյունքների համաձայն՝ համակենտրոնացման հետևանքով կանխվելու, սահմանափակվելու, արգելվելու կամ այլ կերպ վատթարանալու է տնտեսական մրցակցությունը համապատասխան ապրանքային շուկայում, կամ

2) Հանձնաժողովի ուսումնասիրությունների արդյունքների համաձայն՝ համակենտրոնացումը հանգեցնելու է գերիշխող դիրքի առաջացմանը կամ ամրապնդմանը, կամ

3) Հանձնաժողովի ուսումնասիրությունների արդյունքների համաձայն՝ համակենտրոնացման հետևանքով վնասվելու են սպառողների շահերը, կամ (...):

Վերոնշյալ նորմերի վերլուծությունից հետևում է, որ եթե Հանձնաժողովի ուսումնասիրությունների արդյունքում չհայտարարագրված համակենտրոնացումը հանգեցրել է համապատասխան ապրանքային շուկայում մրցակցության կանխման, սահմանափակման, արգելման կամ այլ կերպ վատթարացման կամ սպառողների շահերի վնասման, առաջացրել կամ ամրապնդել է գերիշխող դիրքը, ապա այդ համակենտրոնացումը Հանձնաժողովի որոշմամբ կհամարվի արգելված համակենտրոնացում:

Հարկ է փաստել, որ 2020 թվականի տվյալներով «Բանկերի կողմից վարկերի տրամադրում» ապրանքային շուկայի կենտրոնացվածության մակարդակը եղել է միջին, իսկ 2021 թվականի տվյալներով՝ ցածր: Բանկերի ընդհանուր ակտիվների ծավալում Բանկի մասնաբաժինը 2020 և 2021 թվականներին համապատասխանաբար կազմել է 13 տոկոս և 12 տոկոս, բանկերի կողմից վարկերի տրամադրման ծառայությունների ընդհանուր ծավալում Բանկի մասնաբաժինը համապատասխանաբար կազմել է 16 տոկոս և 14 տոկոս, բանկերի կողմից տրամադրված հիփոթեքային վարկերի ընդհանուր ծավալում Բանկի մասնաբաժինը համապատասխանաբար կազմել է 5 տոկոս և 6 տոկոս: Միաժամանակ Արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության պաշտոնական էլեկտրոնային համակարգում և Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիայի DEPEND համակարգում առկա տեղեկությունների համաձայն՝ Ընկերությունը Հայաստանի Հանրապետությունում գործող այլ տնտեսավարող սուբյեկտների կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալում մասնակցություն չունի:

Տվյալ պարագայում Հանձնաժողովն արձանագրում է, որ Բանկի և Ընկերության կողմից 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ի չհայտարարագրված համակենտրոնացումը արգելված համարելու հիմքերի վերաբերյալ տեղեկություններ չեն հայտնաբերվել, հետևաբար Ընկերության կողմից 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Բանկի կանոնադրական կապիտալի 100 տոկոս փայաբաժնի ձեռքբերման գործարքը, որը ենթակա է եղել հայտարարագրման, արգելված համակենտրոնացում չէ:

2) «Հայբիզնեսբանկ» փակ բաժնեգիրական ընկերության և «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության նկատմամբ պատասխանատվության միջոց կիրառելու հարցի կապակցությամբ.

Օրենքի 92-րդ հոդվածի համաձայն՝ տնտեսական մրցակցության բնագավառում իրավախախտման համար Հանձնաժողովն իրավասու է տնտեսավարող սուբյեկտներին, պետական մարմիններին և դրանց պաշտոնատար անձանց տալու նախազգուշացում կամ նշանակելու տուգանք:

Օրենքի 93-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ համակենտրոնացումը չհայտարարագրելու համար նշանակվող տուգանքի չափը կազմում է մինչև հինգ միլիոն դրամ:

Օրենքի 94-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ պատասխանատվության միջոց կիրառելիս Հանձնաժողովը հաշվի է առնում տվյալ իրավախախտման բնույթը, տևողությունը, իրավախախտման հնարավոր կամ փաստացի ազդեցությունը շուկայում մրցակցային իրավիճակի կամ սպառողների շահերի վրա, տնտեսավարող սուբյեկտի կողմից տվյալ

խախտման կրկնակիությունը, եթե նախորդ խախտման համար պատասխանատվության միջոց կիրառելու օրվանից չի անցել հինգ տարի, տնտեսավարող սուբյեկտի դիտավորության աստիճանը, տնտեսավարող սուբյեկտի կողմից իրավախախտում կատարվելու շարժառիթները և հանգամանքները, տնտեսավարող սուբյեկտի կողմից իրավախախտում կատարելու փաստն ընդունելու կամ Հանձնաժողովի հետ համագործակցելու հանգամանքը, պատասխանատվությունից ազատելու հիմքերը, տնտեսավարող սուբյեկտի վրա նշանակվող տուգանքի հնարավոր ազդեցությունը, տվյալ տնտեսավարող սուբյեկտի գործունեության ոլորտը և տնտեսավարող սուբյեկտի պատմությունը:

Հանձնաժողովի 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ի «Պատասխանատվության միջոցի ընտրության և տուգանքի հաշվարկման մեթոդաբանությունը սահմանելու մասին» թիվ 395-Ն որոշմամբ (այսուհետ նաև՝ **թիվ 395-Ն որոշում**) սահմանվում է պատասխանատվության միջոցի ընտրության և տուգանքի հաշվարկման մեթոդաբանությունը (այսուհետ նաև՝ **Մեթոդաբանություն**), որի Մեթոդաբանության 6-րդ կետի համաձայն՝ պատասխանատվության միջոցի ընտրությունը և տուգանքի հաշվարկումը յուրաքանչյուր դեպքում իրականացվում է վարույթի ընթացքում հաստատված փաստական հանգամանքների քննարկման արդյունքում Հանձնաժողովի հայեցողությամբ՝ հաշվի առնելով Մեթոդաբանությամբ ամրագրված դրույթները և վարույթի առանձնահատկությունները:

Մեթոդաբանության 12-րդ կետի համաձայն՝ տուգանքը հաշվարկվում է հետևյալ փուլերով.

1) որոշվում է տուգանքի բազային գումարը.

2) գնահատվում են վարույթի ընթացքում հաստատված ծանրացնող և մեղմացնող հանգամանքները, և հիմքերի առկայության դեպքում բազային գումարը ենթարկվում է համապատասխան փոփոխությունների.

3) Մեթոդաբանությամբ նախատեսված դեպքերում համապատասխանեցվում է պատասխանատվության միջոցը:

Մեթոդաբանության 13-րդ կետի համաձայն՝ Հանձնաժողովը տուգանքը հաշվարկում է $S = P + P \times (D - U)$ բանաձևով, որտեղ՝ S-ն տուգանքի չափն է, P-ն տուգանքի բազային գումարն է, D-ն բոլոր ծանրացնող հանգամանքների համար սահմանված տոկոսների հանրագումարն է, U-ն բոլոր մեղմացնող հանգամանքների համար սահմանված տոկոսների հանրագումարն է:

Բազային գումարի հաշվարկը.

Մեթոդաբանության 7-րդ կետի 2-րդ ենթակետի «ա» պարբերության համաձայն՝ համակենտրոնացման չհայտարարագրումն ըստ բնույթի մրցակցության վրա անուղղակիորեն ազդող իրավախախտում է:

Մեթոդաբանության 25-րդ կետի համաձայն՝ մրցակցության վրա անուղղակիորեն ազդող իրավախախտումների դեպքում տուգանքի բազային գումարը կազմում է Օրենքի 93-րդ հոդվածով սահմանված տուգանքի առավելագույն չափի՝ 5 000 000 (հինգ միլիոն) ՀՀ դրամի 50 տոկոսը՝ 2 500 000 (երկու միլիոն հինգ հարյուր հազար) ՀՀ դրամ:

Վերոնշյալից բխում է, որ տուգանքի բազային գումարը կազմում է 2 500 000 ՀՀ դրամ:

Պատասխանատվությունը ծանրացնող և մեղմացնող հանգամանքներ.

Մերժողաբանության 31-րդ կետի համաձայն՝ Հանձնաժողովը դիտարկում է ծանրացնող և մեղմացնող հանգամանքները և վարչական ակտում արտացոլում միայն այն հանգամանքները, որոնք հաստատվել են համապատասխան վարույթի ընթացքում:

Մերժողաբանության 32-րդ կետի համաձայն՝ մեղմացնող հանգամանքի առկայության ապացուցման բեռը կրում է վարույթով պատասխանողը:

Մերժողաբանության 27-32-րդ կետերով սահմանված են պատասխանատվությունը ծանրացնող և մեղմացնող հանգամանքները, ինչպես նաև սահմանված են բազային գումարից ծանրացնող և մեղմացնող հանգամանքների հաշվարկման դրույքաչափերը:

Սույն գործով պատասխանատվությունը մեղմացնող հանգամանք է.

տնտեսավարող սուբյեկտի դիտավորության աստիճանը, տնտեսավարող սուբյեկտի կողմից իրավախախտում կատարվելու շարժառիթները և հանգամանքները. Ընկերության և Բանկի կողմից հայտարարագրման ենթակա համակենտրոնացումը հայտարարագրելու համար Հանձնաժողով դիմում չներկայացնելու հանգամանք է հանդիսացել այն, որ Կենտրոնական բանկը հայտնել է, որ Բանկն ու Ընկերությունը Կենտրոնական բանկին դիմելու պարագայում պարտականություն չունեն դիմելու նաև Հանձնաժողով:

Այսպիսով, ծանրացնող հանգամանքների համար սահմանված տոկոսների հանրագումարը կազմում է 0%, իսկ մեղմացնող հանգամանքներինը՝ 15%:

Տուգանքի հաշվարկը.

Վերոշարադրյալից հետևում է, որ տուգանքի չափը կազմում է 2 125 000 դրամ՝ համաձայն հետևյալ հաշվարկի.

$$S = P + P \times (\sigma - U) = 2\,500\,000 + 2\,500\,000 \times (0\% - 15\%) = 2\,125\,000 \text{ դրամ:}$$

Այսպիսով, հաշվի առնելով վերոշարադրյալը և հիմք ընդունելով թիվ 395-Ն որոշումը, Հանձնաժողովն արձանագրում է, որ չհայտարարագրված համակենտրոնացման համար Բանկի նկատմամբ անհրաժեշտ է նշանակել 2 125 000 (երկու միլիոն հարյուր քսանհինգ հազար) դրամի չափով տուգանք և Ընկերության նկատմամբ անհրաժեշտ է նշանակել 2 125 000 (երկու միլիոն հարյուր քսանհինգ հազար) դրամի չափով տուգանք:

8. Եզրափակիչ մաս.

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը և ղեկավարվելով Օրենքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով, 67-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի 70-րդ և 71-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքի 72-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով՝ Հանձնաժողովը

Ո Ր Ո Շ Ե Ց

1. «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության կողմից «Հայրիզնեսբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության կանոնադրական կապիտալի 100 տոկոս բաժնետոմսերի ձեռք բերման միջոցով 2021 թվականի դեկտեմբերի 28-ի համակենտրոնացումը Օրենքով սահմանված կարգով չհայտարարագրելը որակել որպես չհայտարարագրված համակենտրոնացում (այսուհետ՝ **Օրենքի խախտում**):

2. Օրենքի խախտման համար «Հայբիզնեսբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության նկատմամբ նշանակել 2 125 000 (երկու միլիոն հարյուր քսանհինգ հազար) դրամի չափով տուգանք:

3. Օրենքի խախտման համար «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության նկատմամբ նշանակել 2 125 000 (երկու միլիոն հարյուր քսանհինգ հազար) դրամի չափով տուգանք:

4. Սույն որոշումը «Հայբիզնեսբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերության և «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության նկատմամբ յուրաքանչյուրի մասով ուժի մեջ է մտնում դրա պատճենը համապատասխանաբար «Հայբիզնեսբանկ» փակ բաժնետիրական ընկերությանը և «ԷՄ ԷՖ ԷՄ Գլոբալ Ինվեստ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությանը հանձնելուն հաջորդող օրվանից:

5. Սույն որոշման 2-րդ և 3-րդ կետերով նշանակված տուգանքները մինչև սույն որոշման անբողոքարկելի դառնալը չվճարելու դեպքում ենթակա են հարկադիր կատարման՝ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» օրենքով սահմանված կարգով:

6. Սույն որոշումը կարող է բողոքարկվել վարչական կամ դատական կարգով՝ ուժի մեջ մտնելու օրվանից երկամսյա ժամկետում:

7. Սույն որոշման բողոքարկումը չի կասեցնում դրա գործողությունը կամ կատարումը:

ՆԱԽԱԳԱՀ

2022 թ. մայիսի 16
Երևան

Գ. ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

